

Mongoni Manza ka Yeso beyo
Maliko
okpikaga ndi mino
Likpumu ka la mambwa

Mongoni Manza nimo Maliko okpika ndi nima. Maliko kegu iyi atutumbwa ka Yeso, luki limoti bakpakanatu ndi pa imoti na Polo, bagya goni ndi ligubo lo Mongoni Manza ibu na Petele. A beyo, makpumu mi nimo okpiko ka kitabu yi niyi, a nimo ukana ndi na Petele ni anutumbulyaga bambanzu obili ka Yeso-Kilisito ka litumbu li nili. Ukpikilya ndi batu bi nibo bakegu Bayuda, kauwonisilo ka lingunu be Yeso a Mika Kunzi.

Kuso wa Mobiso, Kunzi abikya ndi be atikokuto ndeke mutu bemoti kauhukuso batu ba Izaleli nibo ba batu kaki. Yeso osiloku ndi ka litumbu li nili ni Baluma bogoni ndi kava litumbu la mugi ma Izaleli, bika ndi ku beyo. Bezaleli bumukanaga kuwa ndi ibu aka.

Bezaleli bikaga ndi katamana be Kilisito nino Kunzi awanyaga ndi katikoku, uhukusagatu ndeke ka maboku ka Baluma. Luki limoti, kegu ko bulya muhukuso mi nimo, mo Yeso odoku mino. Uhukusaga ndi asi batu bi nibo aka bo basa ndi Mumuyoniso, basa bunye, bapunga kamukana asi iyi aka.

Maliko atumbulaga ndi ka kitabu yi niyi, niyo Yeso agya ndi ka litumbu, beyo upa mino bambanzu mutuu, atumbulaga goni ku kwa

ku na pupo ka Yeso ka mbuku. Yeso a ndi kabikyaga Mongoni Manza no ngu yasi, anohukuso bokolobu, anokpumyo mambengi ma bunye, anagya makrumuka mumbanga mbanga mudingi nimo okitogi yimibo ka bambanzu. Luki limoti, gutugu beyo Yeso a mino Miko Kunzi yo, kibinikagu ndi. Mobiso akabikya be: «A beyo, Mika-Mumbanzu kodokugu ndi be kye biki kagugubyo. Luki limoti, odoku ndi kaugugubya bambanzu, na kapá obili kaki abe mukalya kaukulaga batu budingi ka bunye.» (Maliko 10:45)

Bangama ka Bayuda bamuyatu ndi kadwe ku kwa ku bamwo ndi mino. Mutu wasi nino abyege Yeso, okwoni, ibi be bagyogyisatu, luki limoti, mulibo kaki ika na izangiya.

Yigbanaga ya kitabu yi niyi:

Yuani-Mubatizai akabikyaga Mongoni Manza
1:1-8

Ibatiso ka Yeso na beyo Mumuyoniso a ndi
mino kakisa kabobo 1:9-13

Yeso ogoni kaiko ka Galilaya 1:14-9:50

Yeso otukyini ka Galilaya, aga ka Yelusalema
10:1-52

Poso wa mulibo ka Yeso ka litombu, kasombiso
na kukwaku kaki 11:1-15:47

Yeso opupini ka mbuku 16:1-8

Yeso upupilyini babibya kaki 16:9-20

*Yuani-Mubatizai akabikyaga Mongoni Manza
(Matayo 3:1-12; Maliko 1:1-8; Yuani 1:19-28)*

¹ Mupunganagi ma Mongoni Manza ka Yeso-Kilisito, Miko Kunzi nima.

² Kusɔ wa kitabũ ka mugyalandũ Isaya, ikpik-aga bɛ:

«Imi Kunzi, nakatika atutumbwa kami kambwa kaku,
kaubungusilyo pisi.

³ Mumbanzũ bemoti akatubilaga ka isa bɛ:

«Bungusyoni pisi ka Mombukwono-dosu, munonilyoni bopisi kaki bingbingbili!»

⁴ Yuani-Mubatizai opuponoku ndi ka isa, anukũwa bambanzũ bɛ: «Yikosoni mambengi, mibotisiso, Kunzi amupilya bunye kunu.»

⁵ Batũ basi ba iwili ya Yudea na ba gudũ wa Yelusalema basilyogoku ndi Yuani-Mubatizai. Batũ bi nibɔ batwaga ndi bunye kabũ ka pa yangba, Yuani anubotiso ka Yɔlodani*.

⁶ Yuani imokisyaga ndi kutuko kwo tukatũ ta ngamia na mukaba ma sibokuso sa nyama ka idukufiso. Ulyaga ndi banabunyenye no nzuki niyo ikaga ko tutu.

⁷ Akuwaga ndi bɛ: «Mutũ yi ninɔ akodoku kumbusa kami, a no ngu kekitaga imi. Nakakwananigũ gutugũ kodidiko, na kakulaga ligi ya bekpaku kaki.

⁸ Imi, namubotisaga bi ko libo, luki limoti, iyi, amubotisaga banũ ka Limbengi-Lotu.»

*Yuani akabotiso Yeso
(Matayo 3:13; Luka 3:21-22)*

⁹ Ka masye mi nimɔ, Yeso otukyoku ndi ka Nazaleti, ka iwili ya Galilaya adwe ka Yɔlodani. Kũ bɛyo, Yuani abotisa ndi.

* 1:5 1:5 Yɔlodani: A libo lidingi ka mugi ma Palesitina.

¹⁰ Niyo aka yo Yeso opupoku ko libo, ina ndi lisyε koukwikono, Limbengi-Lotu asilyoku ndi abε likpondi.

¹¹ Kuwa wa, liyu otukyoku ndi kugu wa lisyε bε: «Iwe, wa mikami mupaka, nogwaga na iwe magyagya kugbe.»

*Abili akabobo Yeso ka isa
(Matayo 4:1-11; Luka 4:1-13)*

¹² Kumbuso yi, Limbengi-Lotu akpamyā ndi Yeso kaaga ka isa.

¹³ Ku beyo, agya ndi masyε batekebe bakwanganya ni abili anaobo. Ikaga ndi pa imoti na banyama bo tutu, bamalaika banagugubyo.

*Yeso akaumaka babiɓya bakwanganya
(Matayo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Niyo bagwi Yuani-Mubatizai, Yeso aga ndi iyi ka Galilaya. Ku beyo, a ndi kabikyaga Mongoni Manza ko Kunzi.

¹⁵ Abikyaga ndi bε: «Ngbingo itulyonini. Bungama ko Kunzi a kuwa buwobi. Yikosoni mambengi, mabinikyana Mongoni Manza!»

¹⁶ Yeso a ndi kampakyana ka mutili ma ibombu yidingi ya Galilaya, umina ndi banyo-bosi baba, Simoni ibu na mamaki beyo ka Andilia ni banolubo moyo.

¹⁷ Ubikya ndi bε: «Ibyeniku. Namuitisa kuwa banyo-bambanzu†.»

¹⁸ Ko ngbingo yi nino aka no, basa ndi moyo kabu, barunga kabibya.

† **1:17** 1:17 banyo-bambanzu: Bika kaukisa na kaunyogo bambanzu ka bunye kabu.

19 Niyo Yeso idukula ndi batakuna mina yikede bende, umina ndi bomika Zebedayo, Yakobo ibu na mamaki beyo ka Yuani. Ba ndi ka ingbalo yidingi‡ kabu ni banobungusyogo moyo.

20 Ko ngbingo yi nino aka no, umaka ndi. Basa ndi ababu ka ingbalo pa imoti na bagya-ligubo kaki, baka ndi ibu kabibya Yeso.

*Yeso anyuni mutu bemoti limbengi la bunye
(Luka 4:31-37)*

21 Yeso na babibya kaki bogulya ndi ka Kapelenaumu. Ka Lisye la kimumbiso, Yeso ogulya ndi ka ndabu ya malumba ka Bayuda, apunga kapá mutuu.

22 Mutuu kaki umbanga ndi bambanzu nibo ba ndi kamukana bo kugbe. A beyo, a ndi kapá mutuu no ngu ni kegu abe bowonisilo ba mutuu kabu.

23 Ku kwa ku, ka ndabu ya malumba ka Bayuda ku, aluku bemoti bende a ndi na limbengi la bunye. Aluku yi nino apunga ndi kapamikanaga be:

24 «Hu! Yeso, mutu wa Nazaleti, lo kusu na ibunu ogwogi buni? Woduku katilumwisogo? Nakaumba binza! Iwe ni Mutu Wotu nino Kunzi atikoku!»

25 Yeso apamilyaga ndi limbengi la bunye, abikya be: «Daka! Pupa ka aluku yi nimu!»

26 Limbengi la bunye nilo ayunga ndi aluku no binye, opupa ndi bindede ni apamikana biliyaliya.

‡ 1:19 1:19 ingbalo: ingbalo yi niyo ikaga ndi yidingi mufongoni abe mikya bato.

²⁷ Likpamuka nilo upá ndi bambanzu basi ombombo, bapunga ndi kauusana be: «Likpamuka tina se piye li? A mutuu mambiya, mutumo no ngu. Akapamilyaga gutugu mambengi ma bunye aka, anamukana!»

²⁸ Ko ngbinga mukede aka, mongoni ka Yeso awawa ndi ka iwili ya Galilaya yasi.

*Yeso uhukusini batu budingi ba bokolobu
(Matayo 8:14-17; Luka 4:38-41)*

²⁹ Kuwa wa, Yeso opupa ndi ka ndabu ya malumba ka Bayuda. Ba ndi na Yakobo ibu na Yuani, bingya ndi ka Simoni na ka Andilia.

³⁰ Ku beyo, titaki Simoni ninu muko yi a ndi wakanga, animukana budi. Niyo aka yo Yeso osila wa, batumbulyaga ndi likpamuka nilo.

³¹ Yeso akpuda, agwi kubokuko, amomoso, muko yi ninu ahuka ndi. Kumbuso yi, arunga ndi kaugugubyo.

³² Na bugogo, niyo moni ogwo, badulyoku ndi Yeso na batu basi nibo ba ndi na bokolobu na nibo ba ndi na mambengi ma bunye.

³³ Bambanzu basi ba gudu ba ndi bumumukana ko misa ma murumi ma ndabu wa.

³⁴ Yeso uhukusa ndi bambanzu budingi nibo ba ndi kaigyogyiso na bokolobu dididi, okpumya ndi goni mambengi ma bunye mudingi. Apakya ndi mambengi ma bunye kanzina, kye mambengi ma bunye ninu a ndi kamiba binza.

*Yeso akalingyo Galilaya
(Luka 4:42-44)*

³⁵ Ko mbolugo, Yeso ozuzuka ndi, opupa kunzi. Inda kɔwa ndi kunzi wa gɔɔɔ ka pa yi niyɔ mambanzɔ keɔɔ ndi mino. Kɔ bɛyɔ, arɔnga ndi kalɔmba.

³⁶ Simoni na bawai-daki binda ndi kakisa.

³⁷ Niyɔ bamina, babikya bɛ: «Batɔ basi bakaɔkisa yi.»

³⁸ Luki limoti, Yeso usikisya ndi bɛ: «Togoni ka bapa bayagɔɔ, ko giyo niyina buwobi-buwobi wanɔ. Kɔ bɛyɔ, nakwanana gɔni kabikyaga Mongoni Manza. A bɛyɔ, nilɔ nodulyoku ndi yipɛɛ nilɔ.»

³⁹ Kɔwa wa, Yeso alingya ndi Galilaya wasi, anabikyaga Mongoni Manza ka bandabɔ baya malɔmba ka Bayuda, anokpumya mambɛngi ma bunyɛ.

*Yeso ahukusini kebu-kebu
(Matayɔ 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Lisye limoti, kebu-kebu bemoti asilyoku ndi Yeso, ogwo no moli kambwa kaki, itatanaga na iyi bɛ: «Kikiliki, wakapa, wakwanana baka kengumoso.»

⁴¹ Yeso akwilya ndi kumbu, anana ndi kɔɔkɔkɔ, avila, abikya bɛ: «Noboilyini, ngumana!»

⁴² Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, kebu-kebu asya ndi, angumana bingɔ.

⁴³ Wa aka wa, Yeso anzinilya ndi na dɔya, kumbuso yi, apupisa ndi, anabikya bɛ:

⁴⁴ «Wiminyatɔ! Wakatumbulyogonitɔgɔ mambanzɔ. Luki limoti, winda kaimoniso ko kumu. Kumbuso yi, wapá apɛɛɛ mɔɔngɔni

βεϋο Μυτϋυ κα Μυσα αβικυαγο μινο, ιβα μυτϋ
 wasi ibi βε woukini bi.»

⁴⁵ Luki limoti, niϋo aka yο alukϋ nο aga,
 apunga ndi kopobo na kowowiso likpamuka
 li nilo. Kinili, Yeso kipupisogigu ndi bata
 bingbanganya ko misa ka bambanzu ka gudu.
 Ikaga kuwa ndi kunzi aka, ka bapa nibayo
 bambanzu bakikogigu ndi mino. Ku βeyo,
 bambanzu badulyogoku ndi kotukyoku ka bapa
 bayasi.

2

Yeso ahukusini zegesi

(Matayo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Kumbusa wa masye makede, Yeso igoku ndi
 ka Kapelenaumu. Bambanzu bukana ndi βe a
 ka ndabu.

² Bamumukana kuwa ndi ku budingi, kadwe
 ku kwa ku mikya pa kotigalagu bata ndi mino, iki
 gutugu ya kunzi aka ikani ko misa ma mupumi.
 Yeso a ndi kaubikyaga Likpamuka ko Kunzi.

³ Kuwa wa, batu bakwanganya badulyoku ndi
 Yeso na zegesi mubinika.

⁴ Luki limoti, bakakwananagu ndi kasiliso
 kambwa ka Yeso ko bulya ambaza ka bambanzu.
 Boukwilya kuwa ndi ngala kugbondo tili na pa
 niϋo Yeso a ndi mino. Kumbuso yi, basisa kuwa
 ndi zegesi nο kugu wa kalagba niϋo a ndi mino
 wakanga pisi ka ngala yi niϋo. ⁵ Niϋo Yeso
 ina baya kabu βeyo, abikya ndi zegesi nο βe:
 «Mikami, nupilyini bunye kaku.»

⁶ Bowonisilo ba mutuu bemoti-bemoti nibo ba
 ndi bakikonono wa, bapunga ndi kaimuusa βe:

⁷ «Ko bulya iki yɔ alukɔ yi nimuna o mino kanzina beyɔ? Akatumbwa Kunzi! Wani nɔ akwanana kapilya bunye, kiki Kunzi aka yikaka?»

⁸ Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ Yeso andunga ndi tamanaga kabɛ, umuusa be: «Ko bulya iki yɔ mo mino na inguo ya tamanaga yi niyɔ?»

⁹ Iki yɔ a yopoli kugbe kabikya zegesi be: «Nupilyini bunye kakɛ», ikani kabikya be: «Wamaga, wawa kalagba kakɛ, wakpakyana?»

¹⁰ Luki limoti, nakapa ambe wiboni be Mikamumbanzu a no ngu yipilya bunye ka obili.» Kuwa wa, abikya ndi zegesi nɔ be:

¹¹ «Nakaɛbikya ambe, wamaga, wawa kalagba kakɛ, wiga ku kakɛ!»

¹² Wa aka wa, alukɔ nɔ aka ndi bivanga ko misa ka batɛ basi wa, ava kalagba kaki, iga. Nokɛ udika ndi ibu basi bidɛ, bapunga ndi kabibiso Kunzi, banabikya be: «Takaninigɛ ndi inguo ya likpɛmaka li nili!»

*Yeso amokini Lawi
(Matayo 9:9-13; Luka 5:27-32)*

¹³ Kuwa wa, Yeso iga bata ndi ka mutili ma ibombu yidingi ya Galilaya. Ambaza ka bambanzu wasi asingyoku ndi, apunga kaupá mutiwi.

¹⁴ Wa a ndi mina kakitaga wa, amina Lawi, mika Alufayo, wakika ka bilo yilipiso manzanza. Yeso abikya ndi be: «Ibyeku!» Lawi amaga ndi, apunga kabibya.

¹⁵ Kumbuso yi, Yeso inda ndi kalyalya ku ka Lawi. Ba ndi pa imoti na babibya kaki, bandombe ba manzanza bakpɛ na batɛ bagogo

budingi niᓃ buminaga ndi abe bagya-manye. A beyo, buidingi ba inguo ya batu bi niᓃ bikaga ndi kabibya bingbooo.

16 Niyo bowonisilo ba mutuu niᓃ bikaga ndi na Bafalisayo bamina ndi mino Yeso kalyalya pa imoti na bandombe na bagya-manye, bumuusa kuwa ndi babibya kaki be: «Ko bulya iki yo o mina kalyalya pa imoti na bandombe ba manzanza na bagya-manye?»

17 Niyo Yeso umukana ndi beyo, ubikya be: «Batu bapupu bakakisagigu munganga, luki limoti, niᓃ aka bo ba bokolobu. Nakodokugu kaukisa batu bongbingbili, luki limoti, niᓃ banye.»

*Koginyo malili ko ngbingo
(Matayo 9:14-17; Luka 5:33-39)*

18 Lisyε limoti, babibya ka Yuani-Mubatizai na Bafalisayo ba ndi koginya malili ko ngbingo. Kuwa wa, bambanzu bodoku ndi kamuusa Yeso be: «Ko bulya iki yo babibya ka Yuani na niᓃ ka Bafalisayo aka bo boginyaga ibu malili ko ngbingo, ni niᓃ kaku bakegu se ibu koginyo?»

19 Yeso usikisya ndi be: «Makasima be bawai-daki mombukwono dumo wo vononi bakwananatu koginya malili ngbingo yi nino ba mbeyi mino pa imoti na mbanya muko? Kigyonosigu! Ngbingo yi nino mbanya muko o mino pa imoti na ibu aka, bakakwananigu koginyo malili.

20 Luki limoti, ikatu ndeke na lisyε nilo batumba mino mbanya muko luga kabu. Ka

lisye li nilo, boginyatu kuwa ndeke malili ko ngbingo.

²¹ Mumbanzu gutugu bemoti aka kodikogigu inzanza na panga ya kutuko kwambiya. Kagya beyo, panga yambiya yi niyo anuwatu inzanza, ngala ahumana bata kuge.

²² Na bata, mumbanzu gutugu bemoti aka kabungwagigu vinya wambiya ka bambike bayo bokuto ta samanya bayigbangbalaga. Kagya beyo, vinya opumukisagatu bambike, bambike ulikaga, vinya agbo wasi. Kinili, okwononi kabungwa vinya wambiya ka bambike bayambiya goni.»

*Yeso ni ngama wa Lisye la kimumbiso
(Matayo 12:1-18; Luka 6:1-5)*

²³ Ka Lisye la kimumbiso limoti bene, Yeso a ndi kakitaga ka botiko baya nganu. Babibya kaki bapunga ndi katinaga bekaza bi na ligundu.

²⁴ Kuwa wa, Bafalisayo bamuusa ndi Yeso be: «Wina! Ko bulya iki yo babibya kaku bakagya nilo bapakya ka Lisye la kimumbiso?»

²⁵ Yeso usikisya ndi be: «Makonotongulogigu ndi ibunu likpumuka nilo ngama Daudi agya ndi wa a ndi mina na yangya pa imoti na batu bi nibo ba ndi na ibu, na bimukana ndi nza?»

²⁶ Ogulya ndi ka Ndabu ko Kunzi, alya mukati nimo bapaga ndi Kunzi, upaga ndi goni batu bi nibo. Likpumuka li nilo igyonosa ndi ko ngbingo ko kumu-kumu Abiatali. Luki limoti, mutuu abikyaga ndi be bokumu aka bo bakwanana ndi kalya mukati mi nimo.»

²⁷ Yeso opipiloku k̄wa ndi b̄e: «Kunzi agya ndi Lisye la kimumbiso ko bulya ka b̄ambanzu, luki limoti, k̄gyagu ndi b̄ambanzu ko bulya Lisye la kimumbiso.

²⁸ Kinili, Mika-m̄mbanzu a ḡoni ngama gutugu ka Lisye la kimumbiso aka.»

3

*Yeso ahukusini mut̄u wa k̄b̄ok̄k̄o kukwo
(Matayo 12:9-14; Luka 6:6-11)*

¹ K̄wa wa, Yeso ogulya b̄ata ndi ka ndab̄u ya mal̄mba ka Bayuda. Aluku b̄emoti a ndi k̄ b̄eyo na k̄b̄ok̄k̄o kukwo.

² Bat̄u nib̄o b̄a ndi k̄ b̄eyo, b̄apunga ndi kanda Yeso b̄ingbangbangba, ikani ahukusat̄u mut̄u yi nin̄o ka Lisye la kimumbiso. A b̄eyo, b̄a ndi kakisa b̄e b̄amina na ib̄o no pisi tino, kye b̄asungilyi.

³ Yeso ab̄ikya k̄wa ndi mut̄u yi nin̄o b̄e: «Wamaga luga ka b̄ambanzu b̄asi k̄u.»

⁴ K̄wa wa, Yeso umuusa ndi b̄e: «Mut̄uu at̄ibikya piye b̄e okwononi k̄gya b̄uni ka Lisye la kimumbiso? Okwononi k̄gya lik̄p̄am̄ka lanza, ikani k̄gya nil̄o lanye? Kahukuso ob̄ili ka m̄mbanzu, ikani kamwo?» Luki limoti, b̄adakyana ndi biwo.

⁵ Yeso un̄da ndi ib̄u b̄asi b̄ingbangbangba, kani an̄minyilya kumbu ko bulya m̄ map̄u kab̄u. Ab̄ikya k̄wa ndi aluku n̄o b̄e: «Nana k̄b̄ok̄k̄o.» Anana ndi, k̄b̄ok̄k̄o ah̄uka b̄eyo aka yo ikaga ndi mino

⁶ Niyo aka yo B̄afalisayo b̄opupa ndi ka ndab̄u ya mal̄mba, b̄am̄m̄kana ko dikid̄i b̄igala na

batu ba lidu ka ngama Elodi * kakisa pisi tina yo bamwisiso mina Yeso.

Ambaza mudingi ka bambanzu asilyini Yeso

⁷ Kumbuso yi, Yeso bakida ndi na babibya kaki misa ya mutili ma ibombu ya Galilaya, ni ambaza mudingi ka bambanzu anabibya bingbooo. Batu bi nibo botukyoku ndi ka Galilaya, ka Yudea,

⁸ ka Yelusalema, ka iwili ya Idumeya, ka iwili niyo kusyaku wa Yolodani na ka bewili nibayo buwobi-buwobi na gudu wa Tilo na Sidona. Ambaza yi nino asilyoku ndi Yeso, kye ukana ndi mongoni ma masi nimo a ndi kagya.

⁹ Niyo ina beyo, ubikya kuwa ndi babibya kaki be babungusyilyogi ingbolo, kye ambaza kamotosyonitogu.

¹⁰ Yeki a ndi kauhukuso bambanzu bakpu, batu basi ba bokolobu ba ndi kaiduso be bavili.

¹¹ Niyo batu ba mambengi ma bunye baminaga ndi Yeso, bogwaga ndi kambwa kaki, banapamikanaga be: «Iwe ni miko Kunzi!»

¹² Luki limoti, Yeso ugbityaga ndi bikpokpokpo be bakanyonitogu mugongu kunzi.

Yeso akaupunaga batutumbwa tekebe na baba

(Matayo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Kuwa wa, Yeso adaka ndi ka ngura, umakaga batu bi nibo a ndi na nza yi kabu, bakpuḍoku ndi.

¹⁴ Upunaga ndi tekebe na baba luga kabu, uluka kuwa ndi be batutumbwa. Agya ndi

* 3:6 3:6 Elodi: A Elodi yi nino bamakaga ndi be Atipasi.

ḃeyo kye bikogi pa imoti na ifu, iki kautikaga kabikyaga Mongoni Manza,

¹⁵ upá ndi goni ngu yikpumyo mambengi ma bunye.

¹⁶ Mino ka batu tekebe na baba bi nibo nima: Simoni, nino Yeso aluka ndi goni be Petele,

¹⁷ Yakobo na mamaki beyo ka Yuani. Ifu basi baba ba ndi bomika Zebedayo: Yeso uluka ndi be Boanlige, isi yi ni «Bomika ngbangbata»†.

¹⁸ Andilia, Filipi, Batulumei, Matayo, Tuma, Yakobo mika Alufayo, Tadei, Simoni nino akisaga ndi kulikanaga ya livananza kaki,

¹⁹ se kawa Yuda Isikalioti, nino agaba ndi Yeso.

Yeso na livananza kaki

²⁰ Kumbuso yi, Yeso igoku ndi ka musengi. Ambaza mudingi ka bambanzu omumukonoku ndi bata. Yeso na babibya kaki bakegu bata ndi no ngbingo gutugu nino malyalya aka.

²¹ Niyo bava-kukaki bukana beyo, botukyoku ndi, binda kava. A beyo, ba ndi kabikya be: «Mu kaki kegu bata tili!»

Yeso akausikisya batu nibo bapilyogi bangbanga

(Matayo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²² Lisyé limoti, bowonisilo ba mutuu nibo bodoku ndi kotukyoku ka Yelusalema, babikya ndi be: «Yeso a na Abili kuso kaki nino ina be Belizebuli. Abili yi nino a ngama wa mambengi ma bunye. Iyi no akapá ngu yikpumyo mambengi ma bunye!»

† **3:17** 3:17 Bomika ngbangbata: Yeso aluka ndi Yakobo na Yuani beyo ko bulya diya.

23 Kūwa wa, Yeso umaka ndi, utulya mozuni mi nima: «Igyonosa liki Abili kayikpumyo iyi mombukwana-daki yi?»

24 Livananza la b̄ungama b̄umoti kap̄unga kab̄umana luga yi, iba b̄ungama bi nīb̄o osyini.

25 Bat̄u ba livananza limoti bakap̄unga kaulanana luga kab̄u, iba livananza li nīb̄o oponzikonini.

26 Kika nek̄i ni Abili akab̄umana na iyi mombukwana-daki yi b̄ikp̄e, k̄igbananaga, ngu kaki kakwananiḡu kaidukulogo. Luki limoti, iko mulīb̄o mi.

27 Gutuḡu mut̄u b̄emoti aka kakwananiḡu kaingyo ka ndab̄u ko tutungyo kat̄upa lingama kaki ni kanagwiḡu mb̄eyi, akanda.

28 A lingun̄u, nakam̄b̄ikya amb̄e: Kunzi up̄ilyat̄u nd̄eke bambanz̄u b̄unye, na mosikoni masi nīm̄o basikaga.

29 Luki limoti, m̄ambanz̄u kasikaga Limbengi-Lotu, k̄ikiḡu nd̄eke na m̄up̄ilya gutuḡu ikii aka, kye b̄unye bi nīb̄o ika wa aka wa kadwe ka benze na benze.»

30 Yeso a ndi kaunzinilya bowonisilo ba mut̄uu b̄eyo, kye b̄ab̄ikya ndi b̄e: «A na limbengi la b̄unye.»

Livananza la lingun̄u ka Yeso

(Matayo 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Kūwa wa, amaki na bamamaki Yeso bodoku ndi. Bamaga ndi kunzi, batika mut̄u b̄emoti kamaka.

32 Ambaza ka bambanz̄u a ndi wakiko, akungulini Yeso b̄ikululu, b̄ab̄ikya kūwa ndi b̄e: «Amak̄u na bamamak̄u ba kunzi k̄u, b̄akaukisa.»

³³ Yeso usikisya ndi be: «Mama ni wani? Bomika-mama ni ba iki?»

³⁴ Kumbuso yi, unda ndi batu nibo ba ndi ni bakungulini wa bizumuuu, abikya ndi be: «Mama na bomika-mama, niba.

³⁵ A beyo, bomika-mama na mama, ni mutu wasi nino agyaga sipananiso ko Kunzi.»

4

Yeso akatwa lizuni ka mukukuna (Matayo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yeso apunga bata ndi kapá mutiwi ni a ka kpolo-kpolo wa ibombu ya Galilaya. Am-baza mudingi kugbe ka bambanzu asingyoku ndi. Kuwa wa, afaka ndi ka ingbolo yidingi, iko. Ingbolo yi a ndi ka limbengi lo libo, na bambanzu ba ndi kubi, buwobi no libo.

² Yeso apunga ndi kauwonisilo makpamaka makpu pisi ka mozuni. Kusó wa mutiwi kaki, a ndi kaubikya be:

³ «Hukononi! Mutu bemoti inda ndi kakuna* mupunga ko tiko.

⁴ Niyo a ndi kakuna beyo, bumo yi yagogo anyukaga ko pisi. Bombu bodoku ndi, balya.

⁵ Masolo magogo anyukaga ndi ka pa ya ngyengye niyo kegú ndi na litombu lakpu. Nimo abaka ndi bigala-gala kye litombu kegú ndi lakpu wa.

⁶ Luki limoti, niyo moni osumbo, awisiya, umilaga kye lyo yi kigwinanagu ndi binza ka litombu.

* **4:3** 4:3 kakuna: Ka Izaleli bomisyaga ndi ibu masolo mumisyo.

⁷ Masolo magogo anyukaga ndi lugo wo kpokiki. Kpokiki abaka ndi, akandaga bikpeki-kpeki ni kobukutigu.

⁸ Luki limoti, magogo anyukaga ndi ka litombu la doko. Abaka, opingo, abukuta ndi bekaza biyuyuyu. Ikaza imoti-imoti abukutaga ndi bumo batekebe basaa, yagogo batekebe madiya na yagogo bata miya.»

⁹ Kumbuso yi, Yeso omotiloku ndi be: «Mutu yi nino a na motili ma kukana, ukanito!»

Ko bulya iki yo Yeso anzinaga ndi mino pisi ka mozuni

(Matayo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Niyo Yeso ite ndi mina byi na ambaza, batu nibo ba ndi na ibu pa imoti na batutumbwa tekebe na baba bapunga ndi kamuusogo ko bulya mozuni.

¹¹ Usikisya ndi be: «Kunzi amumibisatu ibunu bodikidi baya Bungama kaki. Luki limoti, batu bagogo bukanaga ibu pisi ka mozuni.

¹² Kuwa wa go wa,
 <Bakwanana kaanda binza,
 luki limoti, ni bakegu kaina.
 Bakwanana kaukana binza,
 luki limoti, ni bakegu kotombisyo.
 Bakotombisyaga ndi,
 bakwanana ndi kamigilyoku Kunzi,
 Kunzi upilya bunye.»

Yeso akatumbulaga isi ya lizuni ka mukukuna
(Matayo 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Kumbuso yi, Yeso ubikya bata batu nibo ba ndi wa be: «Makegu kotombisyo isi ya lizuni li nili! Makwanana kawa kotombisyo besi baya mozuni magogo liki?

14 Mukukuna akakuna Likpumuka ko Kunzi.

15 Batu bemoti-bemoti ba abe kpolo-kpolo wo pisi ku Likpumuka ko Kunzi anyakaga ndi mino. Bukanagatu, luki limoti Abili odoku bigala, anyo Likpumuka li nilo ikuni kuso kabu.

16 Bagogo ba abe pa ya ngyengye niyo kegu ndi na litombu lakpu. Niyo bukanaga Likpumuka ko Kunzi, bogwi na magyagya bigala-gala.

17 Luki limoti, Likpumuka li nilo kikogigu no lyo kuso kabu, bogwigo ko ngbinga mukede aka. Niyo bukpeki-kpeki na yigyogyiso usilyogo mino ko bulya Likpumuka ko Kunzi, batukya bikwa ka baya.

18 Bagogo bata ba abe pa yo kpokiki ku bakuna ndi mino masolo magogo. Bukanagatu Likpumuka ko Kunzi,

19 luki limoti, bukpeki-kpeki ba obili, musasa ma lingama na musasa magogo dididi akandaga Likpumuka li nilo kuso kabu bikpeki-kpeki ni kopigu bumo.

20 Ka mulibo, batu bagogo ba abe litombu la dobo ku masolo magogo anyakaga ndi mino. Bukanaga Likpumuka ko Kunzi, babailya, abukuta bumo. Batu ba baya bi bemoti-bemoti babukutaga bumo batekebe basaa, bagogo batekebe madia, bagogo bata miya.»

*Yeso akatwa lizuni la tala
(Luka 8:16-18)*

21 Kūwa wa, Yeso ũbikya bata ndi bē: «Bakatunagigu tala kye bagbukumisiyi na mũmbi ikani babisi kusyokoto. Luki limoti, babisaga kũgũ, ka pa niyo babisogo mino.

22 A bēyo, lasi nilo a lakisuma imibisikosatu ndeke, na lasi nilo a ko dikidi ipupisa bingbanganya.

23 Mũtu kika na motili ma kũkana, ũkanito!»

24 Yeso ũbikya bata ndi bē: «Eee, wiminyonito se na likrũmũka nilo makaukana lo! Mũdũngoni bēyo mũgyaga mino bengenĩ, Kunzi amumigisiya ndeke ibunu mũdũngoni bēgeyo, na bamũmatilya bata kakitaga.

25 A bēyo, mũtu yi ninũ a no luki, bamatilyatu bata. Luki limoti, mũtu yi ninũ kegũ no luki bakũpya gutũgũ luki likedē aka nilo akwanano bi kaika nolu.»

Lizuni lo bumo niyo ibakilyaga ni iyu aka

26 Yeso obikyoku ndi bata bē: «Bũngama ko Kunzi a mũdũngoni abe mũtu ninũ akũna ndi masolo ko tiko kaki.

27 Alalaga ndi bipe no bitĩ, anozuzuka masye masi. Ko ngbingo yi ninũ, tiko anabaka, malili anopingo ni alũkũ no kegũ kaiba bē akabaka liki.

28 Litũmbũ yikaka aka lo obokisaga malili, apũngaga mbeyi mapakũ mi, kumbuso yi ikaza, ka mulibo bumo yingata kũgũ wa ikaza.

29 Ngbingo yi ninũ mũpũnga atana mino, apũnga kabuulyo kye iko ni ngbingo mubuulyo itulyonini.»

*Yeso akatwa lizuni la libumo likedē
(Matayo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)*

30 Kumbuso yi, Yeso obikyoku bata ndi be: «Takwanana kokingyasa Bungama ko Kunzi na iki? Tokingyasa piye na lizuni tino?»

31 A abe libumo likede nilo bakunaga, ikaga likede kugbe kakitaga bumo yasi ya obili.

32 Luki limoti, opingo kuwa, ita sibukuso sidingi kakitaga bukato tasi to tiko. Abaka tabi yakpakpa, bombu bagya bandabu kabu kugu yi, biko kaigbuka ka kululuko kwi.»

33 Yeso utiwaga ndi bambanzu pisi ka mozuni dididi beyo ka nima. Utiwaga ndi beyo kye bakwananito kotombisyo.

34 Unzinyaga ndi pisi ka mozuni aka. Luki limoti, niyo bikaga ndi asi na babibya kaki aka, utumbulyaga ndi makpamuka masi.

Yeso opomilyini mbumbo

(Matayo 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Na bugogo ba lisyε li nilo aka lo, Yeso ubikya babibya kaki be: «Tozobini kusyaku.»

36 Basa kuwa ndi ambaza ka bambanzu, babibya baga ndi pa imoti na Yeso ka ingbolo yidingi niyo a ndi mino. Bengbolo bayidingidingi bayagogo atu ndi goni buwobi na ibu wa.

37 Mbumbo yapu kugbe odoku ndi bigbututu, mubaka apunga kokotukosaga libo ka ingbolo yi niyo, ingbolo apunga ndi komwaga libo.

38 Luki limoti, Yeso a ndi miso ya kumbusa wa ingbolo, mulala bipe, mu ka apibu. Babibya kaki babanda ndi, babikya be: «Muwonisilo, tanolumwogo, nilo kegū gutugū iwe kaudwiso limbengi aka?»

³⁹ Niyo Yeso ozuzuko, apamilya ndi mbumbo, abikya libo be: «Daka! Pila bipisiii!» Kuwa wa, mbumbo adakilya ndi, pa aka ndi linganu biwo.

⁴⁰ Kumbuso yi, Yeso umuusa ndi be: «Ko bulya iki yo mo mino kabanga? Makegu neki mbeyi na baya kadwe moni na bubwanu?»

⁴¹ Luki limoti, babibya babanga ndi kugbe. Barunga ndi kauusono be: «Inguo ya mambanzu tino piye mu? Gutugu mbumbo aka no libo akamukana!»

5

Yeso ahukusini mutu wa limbengi la bunye (Matayo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Kumbuso yi, Yeso na babibya kaki badwe ndi kusyaku wagogo wa ibombu ya Galilaya, ku ka Bagelasi.

² Niyo Yeso osya ndi ka ingbolo, wa aka wa, mutu bemoti ninu a ndi na limbengi la bunye, opupoku ndi ka bekunde, asilya ndi.

³ Ikaga kuwa ndi iyi ka bekunde aka. Gutugu mutu bemoti aka kakwananagigu ndi bata kagwi, ikani kamakya ka krukru.

⁴ A beyo, magu kaki ikaga ndi bongbinga basi ka krukru, maboku mukanda na selegeni bingbufu. Luki limoti, itinaga ndi baselegeni bi nibo bitututu, ulaga krukru yi niyo yasi. Kikogigu ndi na mutu bemoti ninu akwananaga ndi kagwigo.

⁵ Bongbingo basi, biti na lisyu, ikaga ndi kaamama bigbagbagba ka bekunde na ka bangupa, anapamikanaga, aniko barwayi na matamu.

⁶ Niyo aminoku Yeso asi byi aka, opikitoku, ogwo na moli bikpwu kambwa kaki,

⁷ apamikana be: «Yeso, Miko-Kunzi ninɔ Kugu-Kugbe, nilo kusu na ifunu opukogi bunɔ? Kikiliki ko lino ko Kunzi, wakegyogyisonitɔgu baka!»

⁸ A ndi kanzina beyɔ kye Yeso a ndi ni obikyini be: «Limbengi la bunye, pupo ka aluku yi nimu!»

⁹ Kuwa wa, Yeso amuusa ndi be: «Wina bu?» Asikisya be: «Nina be <Ndube>, kye ta budingi.»

¹⁰ Itatanaga ndi na Yeso kugbe be kokpummy-onitɔgu baka mambengi ma bunye mi nimo kunzi wa mugi mi nimo.

¹¹ Ambaza mudingi ka banguya a ndi kalyalya ka ngupa wa.

¹² Mambengi ma bunye itatanaga ndi na Yeso be: «Titikano baka kuso ka banguya bi nifa, tisilya pisi kogulya kuso kabu.»

¹³ Yeso asilya ndi mambengi ma bunye pisi, opupa kuwa ndi, ogulya ka banguya. Kuso wa ambaza, banguya ba ndi banda belofu baba. Bongbutukana kuwa ndi ko dida wa ngupa kadwe ko libo lidingi, bolumwogo.

¹⁴ Bobubulyo ka banguya baga ndi mbangu kapaga mongoni mi nimo ka gudu na ko giyo. Bambanzu bodoku ndi kaina nilo igyonosa ndi lo.

¹⁵ Niyo bosila buwobi na Yeso, samina ndi matu yi ninɔ a ndi na mambengi ma bunye no mukuliko, ni imokisyini kutuko, mupila binza bipiii. Batu bi nibo babanga ndi kugbe.

¹⁶ Nibo bina ndi nilo igyonosa ndi lo, butumbulyogoku batu bagogo: iki nilo asilya ndi

alukū yi ninɔ a ndi na mambengi ma bunye nɔ, na iki nilo usilya ndi banguya.

¹⁷ Kūwa wa, bapunga ndi kaitatanaga na Yeso be opupino baka ka litombu kabu.

¹⁸ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino kadaka ka ingbolo, mutū yi ninɔ a ndi na mambengi ma bunye nɔ itatanaga na Yeso be bagano baka pa imoti na iyi.

¹⁹ Yeso akya, luki limoti, abikya ndi be: «Wiga ku kaku, ka livananza kaku, utumbulyogoku likpumaka lasi nilo Mombukwono-dosu ugilyi, na beyo ukwilyi mino kumbu.»

²⁰ Alukū yi ninɔ imagalya ndi, apunga ndi kabikyaga nilo Yeso agyilya ndi ka iwili ya Bagudu-Tekebe. Nokū udika ndi batu basi bide.

Yeso ahukusini muka bemoti, abililisa goni mika Yailo

(Matayo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ Niyo Yeso azaba bata ndi ka ingbolo kusyaku wa Galilaya, ambaza mudingi ka bambanzu amumukana ndi buwobi na iyi wa. A ndi wakamaga ka kpolo-kpolo wa ibombu wa.

²² Ngama bemoti wa ndabu ya malumba ka Bayuda ninɔ ina ndi be Yailo, osiloku ndi goni wa. Niyo amina Yeso, ogwo kambwa kaki,

²³ itatanaga ndi na iyi kugbe, anabikya be: «Mikami musika yi a buwobi kosisa limbengi. Kikiliki, dokuno baka kabisilya maboku, kye ahuki, isisilaga na obili.»

²⁴ Kūwa wa, Yeso baga ndi na iyi. Ambaza mudingi a ndi kabibya bingbooo, amotosya bikpwo.

25 Kuso wa ambaza wa, a ndi na muko bemoti nino bangu apupaga ndi katukya byanga tekere na bifa.

26 A ndi ni igyogyisini kuge ka mafoku ka bamunganga. Ama ndi mukumbo kaki masi bingbufu ka bukato, luki limoti bangu idukulogo kopupo aka.

27 Niyo muko no ukana mongoni ka Yeso, ogulya ndi ka ambaza, kumbuso ka Yeso, avila ma ma kutuko kaki.

28 A beyo, a ndi katamanaga be: «Nakavila gutugu kutuko kaki aka, nahukatu.»

29 Niyo aka yo avila kutuko ka Yeso, bangu asa ndi kapupo wa aka wa, imukana ndi binza.

30 Ko ngbingo yi nino aka no, Yeso imukana ndi be ngu apupini mino. Oyikana kuwa ndi ka ambaza ka bambanzu, uusa be: «Wani piye no ovili kutuko kami?»

31 Babibya kaki basikisya ndi be: «Wakegu mbeyi kaina beyo ambaza umotosi mino bikpwo bene? Wa piye bata kauuso liki be: «Wani no evili?»»

32 Luki limoti, Yeso ikwe ka bakpolo-kpolo kaki kye amini mutu yi nino agya ndi beyo.

33 Niyo muko yi nino iba likpumuka nilo asilya ndi, apunga ndi kaguguma na kubangaku. Odoku kuwa ndi kogwa kambwa ka Yeso, atumbulyaga likpumuka lasi ka bungbingbili.

34 Yeso abikya be: «Mikami, baya kaku uhukusini. Waga na maziyo, woukini.»

35 Ngbingo yi nino Yeso a mbeyi ndi mino kanzina aka no, bambanzu botukyoku ndi ku ka ngama wa ndabu ya malumba ka Bayuda,

ɓabikya ɓe: «Mikaku osisini limbengi. Wa se piye bata kadomiso Muwonisilo ko bulya iki?»

³⁶ Luki limoti, Yeso kobisagu ndi limbengi ka likpamuka li nilo, abikya ngama no ɓe: «Wakobongonitogu! Wika na baya aka!»

³⁷ Yeso kapagu ndi kainda na batu bagogo kiki asi Petele aka, Yakobo na mamaki beyo ka Yuani.

³⁸ Bosila kuwa ndi ka ndabu ka ngama Yailo. Ku beyo, Yeso atakanya ndi ipumbu, bambanzu banagamana na banakugwaga.

³⁹ Ingya ndi, abikya ɓe: «Ko bulya iki yo mo mino kapa ipumbu na kagama bene? Miki keggu mukwo, luki limoti, a ka toto.»

⁴⁰ Batu bi nibo batiba ndi bikyaaa.

Luki limoti, Yeso upupisisa ndi basi kunzi. Ava ndi abaki miki, amaki se kuwa babifya kaki basaa bi nibo, ogulya ku miki a ndi mino.

⁴¹ Agwi kubokuko, abikya ndi ɓe: «Talita kumu» isi yi ɓe: «Mikya basika, nakaubikya ambe, zuzuko!» ⁴² Ko ngbingo yi nino aka no, miki no amaga ndi, apunga kakpakyana. A ndi na byanga tekebe na biba. Noku udika ndi bambanzu bide kaina likpamuka li nilo.

⁴³ Luki limoti, Yeso aka ndi na ibu ɓe: «Kpo kpo kpo, makatumbulyogonitogu mambanzu.» Kumbuso yi, ukpamyia ndi ɓe: «Muponi luki lilya.»

6

*Batu ba Nazaleti bakegu kabini kyana Yeso
(Matayo 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Yeso atukya ndi ka pa yi niyo, inda ndi ku opinga ndi mino, pa imoti na babibya kaki.

² Niyo Lisyε la kimumbiso itulyana, apunga ndi kapá mutuu ka ndabu ya malumba ka Bayuda. Nokú udika ndi bide batú budingi basi nibo ba ndi kamukana wa. Bapunga ndi kauusono be: «Wani no awonisila masi mi nima? Yimibo tina yo bapá ndi bene? Apunya no ngu yigya makpumuka mumbanga-mbaga bene yani?»

³ Kegu mbeyi mutwo mabau mu? Mika Malia? Mamaki Yakobo, Yose, Yuda na Simoni? Takikogigu mbeyi pa imoti na basali kaki wanu?» Kinili bakakwananagu ndi kabinikyana.

⁴ Kwa wa, Yeso ubikya ndi be: «Mugyalandu ikaga na ibiba ka bapa bayasi, luki limoti, kikogigu na ibiba ku kabu, luga wa livanza kaki na ka ndabu kaki.»

⁵ Yeso kakwananagu ndi bata kagya likpumuka limbanga gutugu limoti aka ku beyo. Luki limoti, ubisilya ndi batú ba bokolobu bemoti-bemoti aka maboku, bahuka ndi.

⁶ A ndi kombomboyo kye bambanzu bakegu ndi kabinikyana.

*Yeso akautika batutumbwa tekebe na baba
(Matayo 10:5-15; Luka 9:1-6)*

Kumbuso yi, Yeso inda ndi kolingyo giyo yasi niyo buwobi-buwobi anapa mutuu.

⁷ Kwa wa, umaka ndi batutumbwa tekebe na baba, apunga ndi kautika baba-baba ni upini ngu yikpumyo mambengi ma bunye.

⁸ Ugbityaga ndi be: «Makigwinonogonitogu no luki ko pisi kiki asi mudakpo aka.

Makavonitogũ mukati, kugba, gutugũ buyi aka ko fuku kunu.

⁹ Wimokisyoni ðekpakũ, luki limoti, makimokisyonitogũ basimizi baba.»

¹⁰ Yeso ubikyoku bata ndi ðe: «Bakamũtilya banũ ka ndabũ imoti ðene, wikoni wa aka wa, kadwe kũ kwa kũ mopupo mino.

¹¹ Puponi ka bapa bayasi kũ bakamũtilyigũ banũ mino na kũ bakya banũ mino kamumũkana. Mibũmaga libungu la magũ kunu* kauwonisilo ðe bamukyini.»

¹² Kũwa wa, batatũmbwa ðaga ndi kaubikyogoku bambanzũ ðe okwononi bayikosi oðili kabũ ko Kunzi.

¹³ Bokpũmya ndi mambengi ma bũnye makpũ, bugbodyaga ndi gũni batũ ða bokolobũ ðudingi molingo, banahũka.

*Kukwakũ ka Yuani-Mubatizai
(Matayo 14:1-12; Luka 9:7-9)*

¹⁴ Ngama mudingi ðeyo ka Elodi Atipasi ukana ndi mongoni ka Yeso, kye lino kaki a ndi na ibiba pa yasi. Batũ ðemoti-ðemoti ða ndi kabikya ðe: «Yuani-Mubatizai no opupiku ka babili! Kinili, a kũwa no ngu kagya makpũmũka mũmbanga-mbanga.»

¹⁵ Batũ bagogo ðe: «Iliya no.» Bagogo bata ðe: «A mugyalandũ ðemoti abe ðemoti ka bogyalandũ ðandeli.»

* **6:11** 6:11 Kaibũmaga libungu la magũ: Yigya yi niyo owon-isilaga ndi ðe batũ ða mugi bakũtilyigũ babibikya ða Mongoni Manza. Wanda gũni kũso Luka 10:11; Ligubo 13:51; 18:6.

16 Luki limoti, niyo Elodi ukana mongoni mi nimo, abikya ndi be: «Kegu Yuani nino nakusisa ndi ma no opupiku bata ka babili!»

17 A beyo, iyi Elodi no akpamya ndi be bagwi Yuani, bamakya ka boloko. Likpamuka li nilo igyonosa ndi kye Elodi ava ndi Elodia. Elodia a ndi muko mamaki nino miki yi beyo ka Filipi.

18 Yuani a ndi kayoyisa ngama Elodi be kok-wononigu kava muzyaki.

19 Niyo Elodia ina beyo, abisa ndi Yuani no yoko, a ndi kapa kamwisiso. Luki limoti, kegu ndi wakinisono no pisi yi,

20 kye Elodi abangagatu ndi Yuani. Ibagatu ndi goni be a mutu wongbingbili na wotu, na ikaga ndi kabuulyogo. Ngbingo yi nino Elodi amukanaga ndi mino, tamanaga kaki amisikanaga ndi bingbwi, luki limoti apaga ndi kamukana aka.

21 Lisye limoti, Elodia inisana ndi no pisi yanza kamwisiso Yuani. A ndi lisye lo dumo yitomosyo yibukuta ka ngama Elodi. Iyi Elodi alyisa ndi dumo, umaka kuwa bangama kaki nibo bagyaga ndi na ibu ligubo, bangama ka basuda na bambanzu budingi-dingi ba Galilaya.

22 Mika Elodia nino musika yi ingya ndi ka ndabu, apunga kobino. Mobino kaki abosila ndi ngama Elodi na batu basi nibo umaka ndi ko dumo. Ngama abikya kuwa ndi musika no be: «Ikunga luki lasi nilo wakapa, nupatu.»

23 Kumbuso yi, akulya ndi silika be: «Nupatu luki lasi nilo wekunga, gutugu kika kagbanana bungama kami lugo aka.»

24 Kɔwɔ wɔ, mɔsɩkɩ yɩ nɩnɔ opupɩ ndɩ, ɩnda kamuusa amakɩ bɛ: «Nakɔngɩ luki tɩno?»

Amakɩ asikɩsɩyɩ ndɩ bɛ: «Kɔngɩ mɩ ka Yuani-Mubatizai.»

25 Mɔsɩkɩ nɔ ɩga ndɩ bɩgala-gala kɩ ka ngama, abɩkyoku bɛ: «Nakapa ambe ɩpɩ mbiya-mbiya wanɩ mɩ ka Yuani-Mubatizai ka papɩ.»

26 Ngama alyɩ ndɩ kumbu kɔgbɛ. Luki limoti, kakwananagɩ ndɩ bɩta kakya kɔ bulɩya silika nɩnɔ akɔ ndɩ kambwa ka bɩtɩ nɩbɔ ɔmaka ndɩ kɔ dumo.

27 Atɩka kɔwɔ ndɩ bɩgala-gala sɩda kakɩ bɛmotɩ nɩnɔ abɩulyaga ndɩ, akpamɩyɩ bɛ akuku Yuani-Mubatizai mɩ. Alɩkɩ nɔ ɩnda ndɩ ka bɔlɔkɔ, akoku ndɩ mɩ.

28 Kumbuso yɩ, odoƙu ndɩ nomu ka papɩ, apɩ mɔsɩkɩ yɩ nɩnɔ. Mɔsɩkɩ yɩ nɩnɔ apɔƙu ndɩ amakɩ.

29 Ngbingo yɩ nɩnɔ bɩbɩbyɩ ka Yuani bɩkɩna ndɩ mino mongoni mi nɩnɔ bɛyɔ, bɔbɩnikoku ndɩ manda kakɩ, bɔlumba ndɩ.

*Yeso ulyolɩsɩnɩ bambanzɩ ɛlɔfɩ kubukumuti
(Matayɔ 14:13-21; Luka 9:10-17; Yuani 6:1-14)*

30 Nɩyɔ bɩtɩtɩmbwa bɩgononoku ndɩ buwobi na Yeso, bɩtɩmbɩlyaga ndɩ makpɩmɩka masɩ nɩnɔ bɩgyɩ ndɩ, na mɩtɩwɩ masɩ nɩnɔ bɩpɩ ndɩ.

31 Yeso ɩbɩkɩyɩ ndɩ bɛ: «Togoni mbɛyɩ ɩbusu aka bɩkɛdɛ ka pa nɩyɔ mɩmbanzɩ kɛgɩ mino, mimumbisoku.» Abɩkɩyɩ ndɩ bɛyɔ kyɛ bambanzɩ bɩdingɩ kɔgbɛ bɩsɩlyogoku ndɩ, bɩnaga. Bɩbɩbyɩ bɩkɛgɩ ndɩ gutugɩ no ngbingo mɩlyɩlyɩ aka.

³² Bakida kɔwa ndi asi ibu aka ka ingbɔlo bapunga kaina ka pa niyo mumbanzu kegu ndi mino.

³³ Luki limoti, batɔ budingi bamina ndi ni banaga, bumibo. Kɔwa wa, bambanzu ba gudɔ basi batinka ndi na mbangu, badikya ndi ni ibu kadwe kambwa ka Yeso na babiya kaki ka pa niyo ba ndi mino kaina.

³⁴ Niyo Yeso osya ka ingbɔlo, amina ndi ambaza mudingi, alya kumbu kugbe kye a ndi abe bakondɔlo nibo bakegu na mububulyo. Apanga ndi kaupá mutuu kugu wa makpamaka mudingi.

³⁵ Yeki ngbingo a kɔwa ndi ni okitogini, babiya bakpudoku ndi, badiya be: «Wanu a isa, na ngbingo okitogini goni,

³⁶ hukpama batɔ bi niba, baga ko giyo niyo a ka bakpɔlo-kpɔlo wanu na ka sengi niyina buwobi-buwobi wanu kailuulyo luki lilya.»

³⁷ Yeso usikisya kɔwa ndi be: «Hupono ni ibunu aka malili.»

Luki limoti, samuusa ndi be: «Wakapa be tuluulyiku mukati ma bambuma miya yiba† todoku kaupá?»

³⁸ Yeso umuusa ndi be: «Ma na mukati minga? Windoni mbeyi kaina.»

Niyo bondoku, basikisya be: «Ta na mukati kubukumuti na fosi baba aka.»

³⁹ Kɔwa wa, Yeso ukpama ndi be bulikisi bambanzu basi ka magbata ka tonito.

† 6:37 6:37 Ko ngbingo ka Yeso, ambuma bemoti ikaga ndi mukalya ma lisyɛ limoti ka mugya-ligubo. Wanda goni ka Matayo 20:2.

⁴⁰ Bikanana ndi ka magbuta ma miya-yimoti-yimoti, na magogo ma batekebe kubukumuti kubukumuti.

⁴¹ Yeso ava ndi mukati kubukumuti na bosu baba bi nibo, ikwe kugu wa lisyε, abibisa Kunzi. Kumbuso yi, obunonogo mukati, upaga babibya kaki pa imoti na bosu baba bi nibo be bulupyagi kuwa.

⁴² Ibu basi balyalya ndi, bikutaga bikpekede-pekede.

⁴³ Kuwa wa, babibya bamumula ndi bodongbu baya mukati na bosu nibo basikana ndi. Otuma ndi mambi tekebe na miba.

⁴⁴ Luga ka batu basi nibo balyalya ndi, baluku ba ndi elofu kubukumuti.

Yeso akakpakyana kugu wo libo

⁴⁵ Kumbusa yikedε, Yeso ukpamyā ndi babibya kaki kadaka ka ingbolo kye bazabi mbeyi ibu kambwa kusyaku wa ibombu, miso ka gudu wa Betesaida. Iyi, asikana ndi kapā ambaza ka bambanzu ligundu.

⁴⁶ Kumbusa kaupā ligundu, aga ndi kalamba ka ngupa.

⁴⁷ Niyo bugogo ogwo, ingbolo yidingi a kuwa ndi ka limbengi lo libo. Yeso a ndi iyi mukaka aka kubi.

⁴⁸ Ina ndi be babibya kaki ba ndi na bukpeki-pekiki kawo ingbolo kye avivi a ndi kautundulo kumbuso. Kuwa buwobi lisyε katinikaga, bamina ndi Yeso ninu odoku nu misa ya ku ba ndi mino. A ndi kakpakyana kugu wo libo, anapa kaukitaga.

⁴⁹ Niyo bamina beyo, bakugwaga ndi kye ba ndi kasima be abili.

⁵⁰ A beyo, ibu basi baminatu ndi, botuma ndi na kubangaku bidε. Luki limoti, ko ngbingo yi nino aka no, Yeso ubikya ndi be: «Wikoni na lilaku! Imi no, makobongonitogu!»

⁵¹ Kumbuso yi, adaka ndi ka ingbolo pa imoti na ibu, avivi adakilya ndi. Babibya botuma ndi na ombombo bidε,

⁵² kye bakotombisyagu ndi isi ya likpumaka limbanga nilo agya ndi kugu wa mukati. A beyo, mambengi kabu a ndi bidisili.

Yeso uhukusini batu ba bokolobu ka iwili ya Genezaleti

⁵³ Ngbingo yi nino bazaba ndi mino, bosila ka iwili ya Genezaleti, bafuma ingbolo.

⁵⁴ Niyo aka yo bosya ka ingbolo, bambanzu bamiba ndi Yeso.

⁵⁵ Bapunga ndi kolingyo iwili yi niyo yasi. Banadulyoku Yeso na batu ba bokolobu kugu wa bakalagba ka bapa bayasi ku bukanaga ndi mino be a ku.

⁵⁶ Bapa bayasi ku Yeso indaga ndi mino, iki ka sengi, ka bagudu ikani ka basoko, bambanzu babisilyaga ndi batu ba bokolobu kunzi. Ibu batu bi nibo bitatanaga ndi na Yeso be batu ba bokolobu bavinilo baka gutugu mu ma kutuko kaki aka. Na batu basi nibo bavinila ndi, bahukagatu ndi.

7

*Yeso akanzina ko bulya yigya ka batite ndi
(Matayo 15:1-9)*

¹ Lisye limoti, Bafalisayo na bowonisilo ba mutuu bemoti-bemoti nibo botukyoku ndi ka Yelusalema, bamumukana buwobi na Yeso.

² Bumina kuwa ndi babibya kaki bemoti-bemoti ni banalyalya na maboku ma mokoku, isi yi be ni bakisukusigu kabyenene na yigya ya kanisa kabu.

³ A beyo, Bafalisayo na Bayuda basi babangagatu ndi yigya ka batitabu niyo akungaga ndi be bisukusi maboku binza* kambwa kalyalya.

⁴ Ngbingo yi nino bigonogoku ndi mino ka soko, bakalyalyagigu ndi ni bakisukusigu maboku. Bobibisagatu ndi goni yigya yagogo didi niyo ka batitabu mudongoni abe kausukusa bakopo, bambike na basani ba bangweyi.

⁵ Kuwa wa, Bafalisayo na bowonisilo ba mutuu bamuusa ndi Yeso be: «Ko bulya iki yo babibya kamu bakabyegigu mino ibu yigya ka botitosu? Wina mbeyi, bakalyalya na maboku ma mokoku aka!»

⁶ Yeso usikisya ndi be: «Bugyalandu ka Isaya a ndi ba lingunu kugu kunu. Ma batu ba kuboboku, mudongoni beyo okpikaga ndi mino be:

«Batu bi niba babikyaga be bebangagatu,
luki limoti, beminaga payaya.

⁷ Malumba nimo bagyaga a ma payaya,
a beyo, mutuu kabu,
ikaga asi yigya ka bambanzu aka»

* **7:3** 7:3 Kaisukusa maboku: Kambwa kalyalya Bayuda bisukusaga ndi ibu maboku kadwe ka mongusu kabyenene na yigya ka batitabu. **7:7** 7:6-7 Wanda ka Isaya 29:13.

⁸ Makaasa mutuu ko Kunzi, manigumya ka yigya ka bambanzu.»

⁹ Yeso ubikya bata be: «Masaga mutuu ko Kunzi ko bulya yibuulyogo yigya kunu aka.

¹⁰ A beyo, Musa abikya ndi be: «Mubanga abaku na amaku.» Omotiloku be: «Mumbanzu kagbusya abaki ikani amaki, okwononi bamwi.»

¹¹ Luki limoti, ifunu mabikyaga be: Mumbanzu kabikya abaki ikani amaki be: «Luki nilo nakwanano bi nolu kausingyo a kolobani.» Isi yi be «apepe ko Kunzi»,

¹² kabikya beyo, makakpamya mutu yi nino be kobinikonitogu buti ka abaki ikani amaki.

¹³ Kinili, molimogo likpumuka ko Kunzi pisi kapánana yigya ka botitonu. Managya goni makpumuka magogo dididi abe nimo.»

*Luki nilo aputaga mumbanzu
(Matayo 15:10-20)*

¹⁴ Kuwa wa, Yeso alikya bata ndi ambaza ka bambanzu, ubikya be: «Ifunu basi, imukononi, motombisyo binza likpumuka li nili:

¹⁵ Kegu na likpumuka la kunzi nilo kingyo kuso ka mumbanzu, akwanana kaputa. Luki limoti, nilo akwanana kaputa mumbanzu, a luki li nilo opupogo ka limbengi kaki. [

¹⁶ Nino apa kaukana, ukana.]»

¹⁷ Ngbingo yi nino Yeso atukya ndi mino buwobi na ambaza ka bambanzu, ingya ka ndabu. Babifya kaki samuusa kuwa ndi isi ya lizuni li nilo.

¹⁸ Ubikya ndi be: «Gutugu ifunu aka, makegu neki na yimibo? Makegu kotombisyo be luki lasi

la kunzi kingyo kuso ka mumbanzu akwananatu kaputa?

¹⁹ Makpamuka mi nimo kingyogigu ka limbengi ka mumbanzu, luki limoti, ka mama. Kumbuso yi, opupo, inda ka limbi.» (Pisi ka münzina mi nimo, Yeso a ndi kowonisilo be bakwanana kalya malili masi.)

²⁰ Yeso obikyoku ndi bata be: «Likpamuka nilo opupaga ka limbengi ka mumbanzu lo aputaga.

²¹ A beyo, tamanaga yanye opupaga ka limbengi ka mumbanzu. Akpamya kuwa kagya budanda, kaibo, kamwo mumbanzu,

²² kasye na muko ikani na muluku wodi, kaika na ligbugbu, kaika muciya, kaika na bokoli, kagya bilya ikani budanda, kaika no misa mopi, kaunzinzinya bengeni, kaibinika na kaika na bungingi.

²³ Makpamuka manyenye mi nimo masi opupogo kuso ka mumbanzu, aputa.»

*Wabasulia abinikyonini Yeso
(Matayo 15:21-28)*

²⁴ Kumbuso yi, Yeso atukya ndi wa, aga ka iwili ya Tilo. Ku beyo, ingya ndi bipete ka ndabu yimoti bene. Kegu ndi kapa be bibito be a ku beyo, luki limoti, bambanzu fiba ndi aka.

²⁵ Muka bemoti nino mikaki muko yi a ndi kaigyogyiso na limbengi la bunye, ukana ndi goni mongoni ka Yeso. Muko yi nino akpufoku ndi bigala-gala, ogwo kambwa kaki.

²⁶ Kegu ndi iyi Wabayuda. Ibukuta ndi ka Foinikia ka iwili ya Sulia. Itatanaga ndi na Yeso

ƒe opupisi limbengi la ƒunye nilo a ndi kuso ko mikaki.

²⁷ Yeso abikya ndi ƒe: «Husa mbeyi bomiki bikutogi. A ƒeyo, kegɔ ɔnza kava malili kabɔ, kaumbimbilyo ɔnva.»

²⁸ Muko yi nino asikisya ndi ƒe: «Mombukwono-dosu, a ƒeyo! Luki limoti, gutugu ɔnva aka balyagatu goni kumbo ya ɔmalili niyo unyukilyaga bomiki ka miza.»

²⁹ Yeso abikya kuwa ndi ƒe: «Ko bulyo manzina mi nimo wosikisyi mo, wiga ku kaku, limbengi la ƒunye apupini mikaku.»

³⁰ Niyo muko yi nino iga ndi ku kaki, atakanya mikaki wakanga ni limbengi la ƒunye nilo apupini.

Yeso ahukusini aduka nino a ndi goni bofo

³¹ Kumbuso yi, Yeso atukya bata ndi ka iwili ya Tilo, akitaga ka Sidona, akitanaga ka Bagudu-Tekeƒe, igoku kuwa ndi misa ya ibombu ya Galilaya.

³² Ku ƒeyo, badulyoku ndi na aduka ɔemoti nino a ndi goni na bukpeki-kpeki ɔnzina. Bitatanaga ndi na iyi ƒe abisilyi maɔku kye ahuki.

³³ Yeso ite ndi na iyi katukya ka ambaza, amakya ndi bakpengbe ka motili, ibakya maɔku na botikito, avila ndi lisasu ka bofo yi nino.

³⁴ Kumbuso yi, Yeso ikwe ndi kugu wa lise, osiso muyukumi, abikyoku aluku no ƒe: «Efata» isi yi ƒe: «Hukwikono!»

³⁵ Wa aka wa, motili ahukwikana ndi, lisasu apolimono, apunga ndi kanzina ɔngbanganya.

³⁶ Yeso ugbytyaga ndi bambanzu be bakatumbulyogonitogu mambanzu. Luki limoti, ngbingo yi ninu Yeso ugbytyaga ndi mino beyo, bowowisa kuwa bata ndi mongoni mi nimo kuge.

³⁷ Bambanzu bombombaya ndi bata kuge, babikya be: «Masi nimo akagya a manza kuge! Akauhukwo baaduka motili, anunziniso bobobo!»

8

Yeso uilyoyisini bambanzu elofu yikwanganya (Matayo 15:32-39)

¹ Lisyε lagogo, ambaza mudingi ka bambanzu amumukana ndi bata ka kpolo ka Yeso. Batu bi nibo bakegu ndi no luki nilo bakwanana ndi kalya. Yeso umaka kuwa ndi babibya kaki, ubikya be:

² «Nakauminilya batu bi nibana kumbu. Ta kuwa na ibu na masyε masaa, bakegu bata no luki lilya.

³ Nakumigiso ka bakukabu na banza, nzuyi udikagatu ko pisi, kye bagogo luga kabu botukyiku bi byiby byi.»

⁴ Babibya kaki basikisya ndi be: «Ta wanu ka isa, takwanana kainisa na malili nimo bikutaga na imu yani?»

⁵ Yeso umuusa ndi be: «Ma na mukati minga?» Ibu aka ndi na iyi be: «Madiya na ika.»

⁶ Yeso ukpamy kuwa ndi bambanzu be bikononi wasi. Kumbusa kava mukati madiya na ika mi nimo, abibisa ndi Kunzi, obunonogo,

urúga babíbya kaki, búgbananíyaga kúwa ndi bambanzu. Bagya ndi beyo aka yo.

⁷ Batu ndi goni mino na bomikya bosí bakede. Yeso abibisa ndi Kunzi ko bulya bosí bí níbo, ubikya ndi babíbya kaki be búlupyagi goni.

⁸ Bambanzu basi balyalya ndi, bikutogo bikpekede-kpekede. Kumbuso yi, babíbya bamumula ndi bodongbu baya mukati na bosí níbo basikana ndi, botumisa mumbi madíya na ika.

⁹ Wina se, bambanzu níbo balyalya ndi, ba ndi banda elofu yikwanganya. Kumbuso yi, Yeso urúpa ndi ligundu kaiganana ka bakukabu.

¹⁰ Kolipyagu bata, Yeso na babíbya kaki badaka ndi ka ingbolo yidingi, baga ka iwili ya Dalamanutu.

*Bafalisayo bakungini Yeso likingyosi
(Matayo 16:1-4)*

¹¹ Bafalisayo basilyoku ndi Yeso, barunga ndi na ibu bodongoso kakisa kabó be ugyilyi likingyosi kotukyoku kugu wa lisyé.

¹² Yeso alya ndi kumbu kugbe ka limbengi, obikyoku be: «Ko bulya iki yo batu ba lisyé li nili bo mino kakunga likingyosi? A lungunu, nakamubikya ambe, bakinigu ndeke gutugu limoti aka!»

¹³ Kumbuso yi, usa ndi, adaka ndi bata ka ingbolo, bazaba kusyaku wagogo wa ibombu.

*Yigya ka Bafalisayo na niyo ka Elodi
(Matayo 16:5-12)*

¹⁴ Babíbya ba ndi ni bobusolini kava mukati. Ba ndi nomu mumoti aka ka ingbolo.

15 Yeso upá mutuu be: «Wiminyonito na kuboboku ka Bafalisayo na yigya ka Elodi. A beyo, yigya kabu a madongoni abe sibukaso niso ofulisaga mukati.»

16 Babibya bapunga ndi kanzina luga kabu kye bakegu ndi na mukati.

17 Yeso undunga ndi, umuusa be: «Ko bulya iki yo mo mino kaidomiso na tamanaga be makegu na mukati? Makegu mbeyi kotombisya likrumaka? Makanibigu mbeyi likrumaka? Mambengi kunu a neki bidisili aka?

18 Ma no miso, makegu kaina? Ma na motili, makegu kaukana? Makegu katamana,

19 ngbingo yi nino nobunanaga ndi mino mukati kubukumuti, nulyolyisa bambanzu elfu kubukumuti? Motumisaga ndi mbiyo yinga na bodongbu nibayo asikana ndi?» Basikisya ndi be: «Tekebe na miba.»

20 Yeso uusoku bata ndi be: «Ngbingo yi nino nobunanaga ndi mina mukati madiya na ika, nulyolyisa bambanzu elfu yikwanganya, motumisa ndi mumbi minga na bodongbu nibayo asikana ndi?» Bosikisya ndi be: «Madiya na ika.»

21 Yeso ubikya kuwa ndi be: «Makono-tombisigu aka?»

Yeso ahukusini muti wo kolobu ya mamom

22 Yeso na babibya kaki bosila ndi ka Betesaida. Ku beyo, badulyoku ndi na muti wa kolobu ya mamom, bitatanaga na iyi be avili.

23 Kūwa wa, Yeso agwi ndi kūbōkukō, inda na iyi kunzi wa mugi. Kū bēyo, abakya ndi na botikito ko miso, abisilya mabōkū, amuusa ndi bē: «Watu kaina luki?»

24 Alukū nō ikwē ndi, abikya bē: «Nakaumina bambanzū, nakaumina mūdōngōni abē bukuto, luki limoti bakakpakyana.»

25 Yeso igilya ndi bata kabisilyo mabōkū ko miso, alukū nō ina ndi bingbanganya. Ahaka ndi, arunga kotombisya makpamuka dididi.

26 Yeso apá ndi ligundu kaiga kū kaki, abikya bē: «Wakigonitōgū bata pisi ka mugi mi nimō.»

Petele obikyini bingbanganya bē Yeso ni Kilisito

(Matayo 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Kūwa wa, Yeso na babibya kaki бага ndi miso ya sengi niyō ikaga ndi buwobi na gudū wa Kaizalia-Filipi. Ko pisi, umuuso babibya kaki bē: «Bambanzū ba piye kabikya bē imi ni wani?»

28 Basikisya ndi bē: «Batu bemoti-bemoti babikyaga bē iwe ni Yuani-Mubatizai, bagogo bē iwe ni mugyalandū Iliya, bagogo bata bē wa bemoti ka bogyalandū.»

29 Yeso umuusa kūwa ndi bē: «Se kūwa ibunu, mabikyaga bē imi ni wani?» Petele asikisya ndi bē: «Iwe ni Kilisito.»

30 Yeso ugbityaga kūwa ndi bē bakabikyonitōgū mambanzū likpamuka li nilō.

Yeso akatumbulaga bulyo kukwakū no pupo kaki ka mbukū

(Matayo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Kumbuso yi, Yeso apunga ndi kaupá babibya kaki mutuu be: «Okwononi be Mika-mumbanzu igyogiyisi kugbe. Bamboku-mboku ka Bayuda, bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu bakyatú ndeke. Bamwisiso, luki limoti, kumbusa wa masye masaa, opupoku ka mbuku.»

³² Yeso ubikyaga ndi likpamuka li nilo bingbanganya. Kwa wa, Petele amaka ndi bikede, apunga kayoyiso.

³³ Luki limoti, Yeso oyikana ndi, unda babibya kaki bizumuu, ayoyiso Petele be: «Abili mu! Kitaga kumbusa kami! Tamanaga kaku kegú abe niyo ko Kunzi, luki limoti, a abe niyo ka bambanzu.»

*Mumbanzu akwanana kabibya Yeso liki?
(Matayo 16:24-28; Luka 9:23-27)*

³⁴ Kumbuso yi, Yeso amaka ndi ambaza ka bambanzu pa imoti na babibya kaki, ubikya be: «Mumbanzu kapa kebibya, okwononi imuyi iyi mombukwana-daki yi bikpe, abinika musalaba kaki, apunga kebibya.

³⁵ A beyo, mumbanzu kapa kabuulyogo obili kaki, aputikosatu obili yi ninu. Luki limoti, ninu aputikosa ndeke obili kaki ka mombukwana-daki yi ko bulya Mongoni Manza, abuulyagatu.

³⁶ A na izangiya tino mumbanzu kainisono na lingama lasi la obili ni aputini obili kaki? Iki yo akwanana kapá bata kye ahukusi obili kaki?

³⁷ Kegú no luki gutugu limoti aka nilo mumbanzu akwanana kakalya ko bulya yihukuso obili kaki.

³⁸ Mutu wasi ninu imukanaga suni ko bulya kami na ko bulya likpamuka kami, ko misa

ka batu ba lisyε li nili, niɓo ba abε baɗanda, banye na bakamibigu goni Kunzi. Imi, Mikamambanzu aminyilya ndeke goni suni begeyo wa odoku ndeke mino ka ibiba ka Abaki pa imoti na bamalaika botu.»

9

¹ Yeso ubikyoku ndi bata be: «A lingunu, nakamubikya ambe, bambanzu bemoti-bemoti luga kunu wanu, bakokwigu kani bakaninigu Bngama ko Kunzi kodoku no ngu.»

*Miso ka Yeso igomosyonini
(Matayo 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² Kumbusa wa masyε maɗiya, Yeso ava ndi Petele, Yakobo na Yuani, baga ndi na ibu aka bikede kugu wa ngura yikungu kugbe. Ku beyo, misa ka Yeso igomosyana ndi kambwa kabu.

³ Botu kaki obufa ndi biwenge-wenge kugbe. Kegu na mambanzu gutugu bemoti aka ka litombu lasi ninɔ akwanana kobubiso botu beyo.

⁴ Kuwa wa, babibya basaa bi niɓo bamina ndi hliya na Musa bigbututu ni bananzina na Yeso.

⁵ Petele aka ndi na Yeso be: «Muwonisilo, a binza ibusu kaiko wanu. Topiki bangbangba bayisaa: niyo kaku, niyo ka Musa na niyo ka hliya.»

⁶ A beyo, Petele a ndi kanzina ni kegu kaiba be akabikya bu. Ibu na bawai-daki baba ba ndi ni botumini na ombombo bidε.

⁷ Ikuɓa odoku ndi, utikyo ibu basi na kululuko. Liyu kotukyoku ka ikuɓa imoti bene, abikya ndi be: «Mikami mupaka nimu. Mumukononi iyi aka!»

⁸ Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, babibya bikwekwe ndi, luki limoti ni bakaminigu bata mambanzu. A kawa ndi asi Yeso aka mukaka pa imoti na ibu.

⁹ Niyo ba ndi kosyoku ka ngupa, Yeso ugbityaga ndi be: «Kpɔkpɔkpɔ, makatumbulyogonitogu mambanzu likpamuka li nilo mini lo, kadwe ku kwa ku Mika-mambanzu opuro banu mino ka mbaku.»

¹⁰ Ibu bobuulya ndi likpamuka li nilo ka mambengi aka. Luki limoti, barunga ndi kauusono be: «Isi yi zuzuko ka kukwaku ni iki?»

¹¹ Kumbuso yi, babibya bamuusa ndi Yeso be: «Ko bulya iki yo bowonisilo ba mutuu babikyaga mino be: «Okwononi fliya igiku mbeyi?»»

¹² Yeso usikisyoku ndi be: «A beyo, fliya igiku mbeyi, obungusyaga makpamuka masi. Luki limoti, ko bulya iki yo ikpikaga goni mino ko Mobiso Motu be okwononi Mika-mambanzu igyogyisi kugbe, bamina payaya?»

¹³ Luki limoti, nakamubikya ambe fliya odoniku ndi, bambanzu bagya beyo ba ndi mino kapa, mudongoni begeyo Mobiso ikpikaga ndi mino ko bulya kaki.»

Yeso ahukusini miki bemoti wa limbengi la bunye

(Matayo 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ Niyo Yeso pa imoti na babibya basaa bi nibo bosila ndi buwobi na babibya bagogo, bamina ambaza mudingi ka bambanzu ukungulini bikululu. Bowonisilo ba mutuu bo ba ndi na ibu ka bodongoso.

15 Niyo aka yo bambanzu bamina Yeso, bombombaya ndi kugbe, binda mbangu kamuuso.

16 Yeso umuusa ndi be: «Makagya na ibu bodongoso kugu wa likpamuka tino?»

17 Mutu bemoti luga wa ambaza asikisya ndi be: «Muwonisilo, nudulyiku no mikami muluku yi nino a na limbengi la bunye. Limbengi la bunye li nilo aitisoni bobo.

18 Ayungogo pa yasi, anabumya bingomu-ngomu, ofu anatumo ka munoku bidε, anilya manzu, umilaga bikokolo-kokolo. Nitotonogi bi na babibya kaku ambe bokpумыino baka limbengi la bunye li nilo, luki limoti ugyagya.»

19 Yeso usikisya ndi be: «Eeze ibunu, livananza la masye mi nima makegu na baya, ma bunye! Nakwanana ndeke kaika pa imoti na ibunu bongbinga binga? Nakwanana kapila buzu kunu bongbinga binga? Doku neki na iyi.»

20 Badulyoku ndi na iyi. Niyo limbengi la bunye li nilo amina Yeso, ayunga ndi miki no no ngu, ogwo bingomu, okpungbukonogo bikpungbulu-kpungbulu kani ofu anapupo ka munoku.

21 Yeso amuusa ndi abaki miki yi nino be: «Likpamuka li nili apunga ndi na iyi ngbingo tino?» Asikisya be: «Katukya ndi ka limiki kaki aka.

22 Ngbingo wagogo, limbengi la bunye li nili agwisisogo ko buku ikani ko libo kakisa kamwo. Luki limoti, kika ni wakwananatu kagya luki, kikiliki, tisingyano baka!»

23 Yeso abikya ndi be: «Ko bulya iki yo wobikyi

mina ɓɛ: «Kika ni wakwananatu kagya luki?» Kunzi akwanana kagya makɓumuka masi ka matu ninɔ a na baya ku kaki.»

²⁴ Wa aka wa, abaki miki nɔ abikya ndi na liyu lapu ɓɛ: «Nobinikyonini! Isingyano baka kye baya kami a yikedɛ!»

²⁵ Niyo Yeso ina ɓɛ ambaza mudingi ka bambanzu okomumukonoku aka, apamilya kuwa ndi limbengi la bunye li nilo, abikya ɓɛ: «Limbengi la bunye li nilo aitisogo bobo ikani aduka, pupo kuso ka bomikya-baluku yi nima, wakamigilyonitogu ndeke bata!»

²⁶ Limbengi la bunye li nilo apamikana ndi, ayungo bata miki nɔ no ngu kugbe, apupo kuwa ndi. Miki aka ndi bikpongbum. Bambanzu budingi aka ndi ɓɛ: «okwini.»

²⁷ Luki limoti, Yeso agwi ndi kabokako, amomoso, miki aka ndi bigba.

²⁸ Niyo Yeso ingyo ka ndabu, babibya kaki bamuusa ndi ni bitini na ibu bikede ɓɛ: «Ko bulya iki yo ibusu takokwononigu bi kokpumyo limbengi la bunye li nilo?»

²⁹ Yeso usikisya ndi ɓɛ: «Bakwanana kokpumyo inguo ya limbengi la bunye li nilo pisi ka malumba aka.»

Yeso igilyini katumbalaga bulyo kukwaku na pupo kaki ka mbuku

(Matayo 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰ Yeso na babibya kaki batukya ndi wa, bakitanaga ka iwili ya Galilaya. Kegu ndi kapa ɓɛ mambanzu ibito pa niyo a ndi mino.

³¹ A βεϵο, a ndi kaυρά βαβίβϵα kaki mυτυυ βε: «Basυtatυ βαυ Mika-mυmbanzυ ka maβokυ ka bambanzυ. Βamwο, masye masaa kumbusa wa kukwakυ kaki, opupokυ ka mbυkυ.»

³² Luki limoti, βαβίβϵα βακεγυ ndi kotombisyo isi ya mυnzina mi nimο, βαnabanga kamuuso.

*Wani nο a mυτυ wa ibiba luga ka βαβίβϵα?
(Matayο 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ Yeso na βαβίβϵα kaki βosila kυwa ndi ka Kapelenaumu. Ngbingo yi ninο βα ndi mino ka ndabυ, Yeso umuusa ndi βε: «Mo bi kagya βodongoso kυγυ wo luki tino ko pisi?»

³⁴ Luki limoti, βαβίβϵα βadakyana ndi βiwo. A βεϵο, βα ndi kagya βodongoso ko pisi kakisa kaiba βε wani nο a mυτυ wa ibiba kυgβε.

³⁵ Kυwa wa, Yeso ika ndi, υmaka βαβίβϵα kaki tekeβε na βαβα, υβικϵα βε: «Mυτυ kapa kaika wa mambwa, okwononi iki mυτυ wa mulibo ka batυ basι, ika gonι mυgya-ligubo kabυ.»

³⁶ Kumbuso yi, ava ndi miki, abisa luga kabυ. Niyο adungo, υβικϵα ndi βαβίβϵα kaki βε:

³⁷ «Mυτυ ninο atilya miki abe nimυ ko lino kami, etilyi imi βικρε. Na ninο aketilya, ketilyigυ imi aka, luki limoti, atilyi ninο etikoku ndi.»

*Ninο κεγυ mumuyoniso kusu a wai-dosu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Kυwa wa, Yuani abικϵα ndi Yeso βε: «Mυ-wonisilo, tamini βι mυτυ βemoti kokpomya mambengi ma βυnye ko lino kakυ. To βι kapa kapakya kye κεγυ ka mυdongo kusu.»

³⁹ Luki limoti, Yeso asikisya ndi βε: «Makapokyonitogυ, kye κεγυ na mυτυ gυtυgυ

bemoti aka ninɔ akwanana kagya likpɔmuka limbanga ko lino kami, kumbuso yi enzinilya yanyenyɛ.

⁴⁰ A bɛyɔ, mutɔ yi ninɔ kɛgɔ mumuyoniso kusu, a wai-dosu.

⁴¹ Na mutɔ wasi ninɔ amɔpá ndɛkɛ gɔtɔgɔ kɔpɔ yo libo aka kyɛ ma batɔ ka Kilisito, a lingɔnɔ, nakamɔbikya ambɛ, mutɔ yi ninɔ inisanatɔ ndɛkɛ na mɔkalya kaki.»

*Ange, makogwonitɔgɔ ka bɔnyɛ
(Matayɔ 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² Yeso abikya ndi bɛ: «Mɔmbanzɔ kamoky-isiso bemoti ka bomiki niɔ bɛbinikyaana ka bɔnyɛ, okwononi kakpikila litalɔ lakpɔ ko singasɔ, bɔɔɔkita ko liba lidingi bikudumu.

⁴³ Kika ni kɔbɔkɔkɔ umokyini ka bɔnyɛ, kɔ. A binza kugbɛ iwɛ kogulya ka ɔbili walingɔnɔ na kɔbɔkɔkɔ kumuti kakitaga wa wogulyo bi mino nomu masi. Kumbuso yi, winda kɔwa ko buku ba benze na benze, ko buku niɔ kolimikigɔ ndɛkɛ.

⁴⁴ [Kɔ bɛyɔ, a na batɔtɔ niɔ bɔlyaga bambanzɔ, bakokwogigɔ. A gɔni no buku niɔ kolimikigɔ ndɛkɛ.]

⁴⁵ Kika ni kugɔkɔ umokyini ka bɔnyɛ, kɔ. A binza kɔ kakɔ kogulya ka ɔbili walingɔnɔ na kugɔkɔ kumuti kakitaga wa wogulyo bi mino nomu masi. Kumbuso yi, bɔɔɔkita kɔwa ko buku ba benze na benze.

⁴⁶ [Kɔ bɛyɔ, a na batɔtɔ niɔ bɔlyaga bambanzɔ, bakokwogigɔ. A gɔni no buku niɔ kolimikigɔ ndɛkɛ.]

⁴⁷ Kika ni liso umokyini ka bunye, muko. A binza ku kaku kogulya ka Bungama ko Kunzi no liso limoti kakitaga wa wogulyo bi mino nomu masi. Kumbuso yi, budikita ko buku ba benze na benze.

⁴⁸ Ku beyo, <a na batutu nibo bulyaga bambanzu, bakokwogigu. A goni no buku nibo kolimikigu ndeke.>

⁴⁹ A beyo, bakongogo ndeke mutu yikakayikaka ko buku mudongoni beyo bobungusyogo mino malili na liniko*.

⁵⁰ Liniko a luki lanza. Luki limoti, liniko kandapamanaga, luki tino bata lo akwanana kondingimosogo? Wikoni na liniko kuso kunu, mika na maziyo luga kunu.»

10

*Yeso akapá mutuu ko bulya yisikiso muko
(Matayo 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ Niyo Yeso atukya ndi mino wa, aga ka iwili ya Yudea, azaba ndi kusyaku wagogo wa Yolodani. Bambaza ka bambanzu bamumukana bata ndi ka kpolo kaki, apunga kaupá mutuu mudongoni beyo agyaga ndi mino.

² Bafalisayo bemoti-bemoti bodoku ndi kabobo na munzina, bamuusa be: «Ambe, mutuu kusu akpamyatu muluku kasikisa mukaki?»

³ Yeso usikisya ndi be: «Mutuu tino se mbeyi mo Musa amupá ndi?»

9:48 9:48 Wanda ka Isaya 66:24. * **9:49** 9:49 liniko: A likingyosi la aperse nino bapága ndi Kunzi ni bagyini na liniko. Wanda goni ka Balawi 2:13.

4 İbũ aka ndi na iyi bε: «Musa atipá ndi matũũ bε mũlukũ akpikogi balũwa musikisa muko, kumbuso yi, akpũmyo sε kũwa.»

5 Yeso Ƴbũkya ndi bε: «Amukpikilya ndi matũũ mi nĩmũ bεyũ ko bulya bũpũ bũ mambengi kunu.

6 Luki limoti, katũkya ndi ka mũpũnganagi, ngbingo yi nĩnũ Kunzi a ndi mino kagya Ƴbũli, agya ndi mũlukũ na muko.

7 <Kinili, mũlukũ asaga ndεke abaki na amaki, bika kũwa pa imoti na mukaki,

8 ĩbũ basi baba bũta nzũyi yimoti.> Kũwa wa, bakikigũ bata baba, luki limoti, nzũyi imoti aka.

9 Yeki a bεyũ, mũmbanzũ kogbonosonitũgũ nĩlũ Kunzi omotoni.»

10 Nĩyũ bogulya ka ndabũ, babĩbũya bamuusa bata ndi Yeso ĩkpũmũka li nĩlũ.

11 Iyi aka ndi na ĩbũ bε: «Mũmbanzũ kasikisa mukaki, ava wagũgũ, ĩba ogyini bũlya.

12 Muka wasi katũkya mũbũnyaki, avyε, ĩba ogyini gũni bũlya.»

*Yeso akaudũkilyo bomiki bũbunga
(Matayũ 19:13-15; Luka 18:15-17)*

13 Bũmbanzũ bεmoti-bεmoti badulyoku ndi Yeso na bomiki bε ubisilyi maƳũkũ. Luki limoti, babĩbũya bũnyakilya ndi.

14 Nĩyũ Yeso ĩna bεyũ, ĩmbengi atũla ndi, Ƴbũkya babĩbũya kaki bε: «Husoni bomiki boduku kũnũ no mino! Makupokyonitũgũ, kyε Bũngama ko Kunzi a ko bulya ka batũ bĩ nĩbũ bũ abε ĩbũ.

15 A lingunu, nakamubikya ambe, mutu wasi nino kabailyagigu Bungama ko Kunzi madongoni abe miki mukede, kakwananigu ndeke kogulya mino.»

16 Kumbuso yi, udungaga ndi bomiki bo, ubisilya maboku, udukilya bubunga.

*Yeso na mutu wa lingama
(Matayo 19:16-30; Luka 18:18-30)*

17 Niyo Yeso atukilya ndi ligundu, aluku bemoti adulyoku ndi mbangu, ogwa na moli kambwa kaki, amuusa be: «Muwonisilo wanza, nakwanana piye kagya bani kainisono na obili wa benze na benze?»

18 Asikisya ndi be: «Ko bulya iki yo wo mino kemaka be mutu wanza? Mumbanzu gutugu bemoti aka kegu wanza kiki ni Kunzi aka mukaka.

19 Wibagatu mutuu nima: «Wakamwonitogu mumbanzu, wakogyonito bilya, wakibonitogu, wakabukulyogonitogu mumbanzu likpumuka, wakagyilyonitogu mumbanzu bunye, mubanga abaku na amaku.»»

20 Aluku yi nino asikisya ndi be: «Muwonisilo, nagyaga mutuu mi nimo masi katukya ndi ka limiki kami.»

21 Yeso anda ndi bizumuuu, na sipananiso sisi abikya be: «Ubwiluki limoti aka: waga, wagaba makpumuka kaku masi. Ugbananilyaga batu ba yangya buyi bi. Kwa wa, winisana ndeke na lingama kugu wa lisy. Kumbuso yi doku, webyoku.»

²² Luki limoti, wa aluku no ukana mino beyo, alya ndi kumbu, aga ni ongbutini bikpu kye a ndi na lingama lidingi.

²³ Yeso unda ndi babibya kaki nibo ba ndi ni bakungulini bizumuuu, ubikya be: «A yapupu ka batu nibo ba na mukumbo kogulya ka Bungama ko Kunzi!»

²⁴ Babibya bombombaya ndi ngbingo yi nino bukana mino munzina mi nimo. Luki limoti, Yeso ubikyoku bata be: «Bomikami, a yapupu kogulya ka Bungama ko Kunzi!»

²⁵ A yapupu ka ngamia kakitanaga ka ngala ya musada. Luki limoti, a bata yapupu kugbe ka mutu wa lingama kogulya ka Bungama ko Kunzi.»

²⁶ Niyo babibya bukana beyo, bombomboyo bata ndi kugbe, banuusana be: «Wani se kuwa no akwanana kainisa na muhukuso?»

²⁷ Yeso unda ndi bizumuu, ubikya be: «Luki nilo bambanzu bakakwananigu kagya gutugu iki yi aka, Kunzi agyatū iyi, kye kegū no luki gutugu limoti aka nilo agyagya Kunzi.»

²⁸ Kuwa wa, Petele abikya ndi be: «Ibusu, tosoni ndi masi, tapunga kaubibya.»

²⁹ Yeso asikisya be: «A lingunu, nakamubikya ambe, mumbanzu kasa ndabu kaki, usa bamamaki, usa basali kaki, asa amaki ikani abaki, usa bomikaki ikani botiko kaki ko bulya kami, na ko bulya Mongoni Manza,

³⁰ katukya mbiya wanu, mutū yi nino inisana na bandabu, bamamaki, basali, bamaki, bomiki na botiko kakitaga nganga miya imoti, pa imoti

na igyogyiso goni. Na ka masye nimo akodoku, inisana ndeke na obili wa benze na benze.

³¹ Luki limoti, batu budingi nibo ba kambwa bika ndeke kumbuso, na nibo budingi ba kumbuso bika kuwa ndeke kambwa.»

Yeso obikyini ka nganga ya yisaa bulya kukwaku kaki

(Matayo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Ngbingo yi nino Yeso na babibya kaki ba ndi mino ko pisi kadaka ka Yelusalema, iyi, a ndi kakpakyana kambwa kabu. Babibya ba ndi kombomboyo, na batu nibo ba ndi kabibya ba ndi na kubangaku. Yeso akida ndi ka kpolo na babibya tekebe na baba, apunga kautumbulyaga nilo asilyo banu.

³³ Iyi aka ndi na ibu be: «Takadaka ka Yelusalema. Ku beyo, basutatu Mika-mumbanzu ka bokumu-kumu na ka bowonisilo ba mutuu. Ibu, babikya banu be bamwi, basuta ka maboku ka batu nibo bakamibigu Kunzi.

³⁴ Batu bi nibo batiba banu bikyaaa, babakyaga na botikito, batina pimbo, bamwo. Luki limoti, kumbusa wa masye masaa, opupoku ka mbuku.»

Yakobo na Yuani bokungini bungama

(Matayo 20:20-28)

³⁵ Kumbuso yi, bomika Zebedayo baba beyo ka Yakobo na Yuani, bakpudoku ndi Yeso, babikya be: «Muwonisilo, to bi kapa ambe tigyilya nilo takaukunga.»

³⁶ Yeso umuusa ndi be: «Makapa be namugyilyi iki?»

37 Ifu aka ndi na iyi be: «Takapa ambe ko ngbingo yi nino wika banu mino ka ibiba kaku, tilikiso buwobi na iwe, mutu bemoti ka kumbanzikaniko kaku, wagogo ka kulekuke.»

38 Luki limoti, Yeso ubikya ndi be: «Makegu kaiba nilo makekunga. Makwananatu kamwo kopo wa yigyogyiso nino namwo banu? Ikani kogwo inguo ya ibatiso* niyo, imi, nogwa banu?»

39 Basikisya ndi be: «Iyo, takwananatu.» Yeso ubikya ndi be: «Makwananatu kamwo kopo wa yigyogyiso yi nino, mogwa inguo ya ibatiso yi niyo, imi, nogwo.»

40 Luki limoti, ka nilo o ndi kalikiso mumbanzu ka kumbanzikaniko ikani ka kulekuke kami, kegu ligubo kami. Bapa nibayo a ko bulya ka batu nibo bubungusilyaga ndi.»

41 Niyo babibya bagogo tekebe bukana mino beyo, mambengi utula ndi na Yakobo ibu na Yuani.

42 Yeso umaka kuwa ndi basi, ubikya be: «Mibagatu be bangama bakpukpu ba bevananza ba obili yi nimu batiwaga bevananza kabu na mupamu. Batu bakpukpu buditaga batu bagogo na bungama kabu binvi.»

43 Luki limoti, kikonitogu beyo luga kunu. Bemoti kunu kapa kaiko mutu wa ibiba, okwononi iki mugya-ligubo kunu.

44 Mumbanzu kapa kaiko wa mambwa luga kunu, okwononi iki musunzu ka batu basi.

45 A beyo, Mika-mumbanzu kodokugu ndi kye biki kagugubyo. Luki limoti, odoku ndi kau-

* **10:38** 10:38 inguo ya ibatiso: Ko pisi ya likingyosi li nili, Yeso akanzina kugu wa yigyogyiso na kukwaku kaki.

gugubyo bambanzu, kapá obili kaki abe mukalya
kaukulaga batu budingi ka banye.»

Yeso ahukusini Balatimayo
(Matayo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Kwa wa, Yeso na babiba kaki bosila ndi ka
Yeliko. Wa ba ndi mino kwa kopupa ka gudu yi
nino pa imoti na ambaza mudingi ka bambanzu,
mutu bemoti wo kolobu ya mamomo a ndi
wakiko ka kpolo wo pisi, anikungya. Mutu yi
nino ina ndi be Balatimayo, mika Timayo.

⁴⁷ Niyu ukana be Yeso wa Nazaleti no, apunga
ndi kapamikanaga be: «Yeso, Mika ngama
Daudi, ikwilyano baka kumbu!»

⁴⁸ Bambanzu budingi banyakilyaga ndi be
adaki. Luki limoti, apamikanaga kwa bata ndi
kugbe be: «Mika ngama Daudi, ikwilyano baka
kumbu!»

⁴⁹ Yeso amaga ndi, abikya be: «Mumokoni.»
Bamaka kwa ndi, babikya be: «Wika kwa na
liluku aka! Wamaga, akaumaka!»

⁵⁰ Kwa wa, ambimba ndi koti kaki, atukya
bidafa, aga ka Yeso a ndi mino.

⁵¹ Yeso amuusa ndi be: «Wakapa be ngyilyi
iki?» Iyi aka na iyi be: «Muwonisilo, nakapa
ambe napungi bata kaina.»

⁵² Yeso abikya ndi be: «Waga, baya kaku
uhukusini.» Aluku no apunga bata ndi kaina wa
ka wa, apunga kwa kabiba Yeso.

11

Yeso ogulyini ka Yelusalema

(Matayo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yuani 12:12-19)

¹ Yeso na babibya kaki ba kuwa ndi buwobi kadwe ka Yelusalema, misa yo giyo ya Betefagi na Betania, buwobi na Ngupa ya Mizeituni. Kuwa wa, Yeso utika ndi babibya baba kambwa luga ka babibya kaki,

² ubikya be: «Windoni ka mugi nimana a kambwa kunu ma. Niyɔ aka yo mosilo, matakanya mikya punda mukandila wa, nino mumbanzu gutugu bemoti aka kanodokigu mino. Mukuloniku, modoku na iyi kunu.»

³ Mumbanzu kamumuusa be: «Ko bulya iki yo mo mino kagya beyo?» Musikisyoni be: «Mombukwono-dosu a no nzoyi yi, luki limoti, kolipyigu na iyi, amigisokuto.»»

⁴ Babibya baba bi nibo baga kuwa ndi, batakanya mikya punda mukandila kunzi, buwobi na mupumi ma ndabu ka kpolo wo pisi. Bakula ndi.

⁵ Batu bemoti-bemoti nibo ba ndi wa, bumuusa ndi be: «Iki yo makagya yo? Ko bulya iki yo ma mino kakula?»

⁶ Busikisya ndi mudongoni beyo Yeso ubikya ndi mino. Batu bi nibo busa ndi kaaga na iyi.

⁷ Badulyoku ndi Yeso no mikya punda no, bolosogo botu kabu kugu yi, ika mino.

⁸ Bambanzu bakpu ba ndi koolosogo botu kabu ko pisi, bagogo banolosogo mangu ma masisi nimo bakogo ndi ka botiko.

⁹ Batu niḅo ḅa ndi kakpakyana kambwa na kumbuso ka Yeso ḅapunga ndi kapamikanaga ḅe:

«Kunzi avi ibiba!

Kunzi adukulyi ḅḅḅanga ninḅ akodoku ko lino ka Mombukwono-dosu!

¹⁰ Kunzi oduki ḅḅḅanga ka ḅangama niḅo akodoku, ḅangama ka titosu ḅeyḅ ka Daudi!

Kunzi ninḅ kugu kugbe avi ibiba!»

¹¹ Yeso osila kḅwa ndi ka Yelusalema, ogulyo ka Ndabu ko Kunzi. Ku ḅeyḅ, oyikanaga ndi, ina makpḅmḅka masi, opuro. A kḅwa ndi ḅugḅḅo, aga pa imoti na ḅabibya tekebe na ḅaba miso ya Betania.

*Yeso ogbongini sibukuso
(Matayo 21:18-19)*

¹² Buḅala ḅi, wa ḅa ndi mino katukya ka Betania, Yeso imukana ndi nza.

¹³ Ina ndi byi sibukuso simoti ḅene opiyoni mapaku ḅipi. Aga ndi kaanda anasima ḅe akwananatḅ kaina bumo kugu yi. Luki limoti, niyḅ osila kḅwa ndi buwobi nosu, atakanya asi mapaku aka. A ḅeyḅ, keḅu ndi ko ngbingo wo bumo yi.

¹⁴ Kḅwa wa, Yeso agbanga ndi sibukuso si niḅo ḅe: «Katukya na lisyḅ li nili, mḅmbanzḅ kalyigu ndeke ḅata bumo kaku!» Babibya kaki bukana ndi likpḅmḅka li nilḅ.

*Yeso ukpummyini bambula ka Ndabu ko Kunzi
(Matayo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yuani 2:13-22)*

¹⁵ Kumbuso yi, bosila ndi ka Yelusalema. Niyɔ Yeso ogulyo ka Ndabɔ ko Kunzi, apunga ndi kaukpumya batɔ niɔ ba ndi kagaba na niɔ ba ndi koluwo kɛ beyɔ. Utindikaga ndi bamiza ka batɔ niɔ ba ndi kogomosyono buyi, na bokiti ka niɔ ba ndi kaugaba bonzuwo.

¹⁶ Ƴpakya ndi gɔni batɔ ba likumbogi kakitanaga nolu ka pa yangba ya Ndabɔ ko Kunzi.

¹⁷ Kumbuso yi, ɔpá ndi mutuu bɛ: «Kunzi abikya ndi bingbanganya ka Mobiso kaki bɛ:

‹Balikyaga ndeke ndabɔ kami bɛ ndabɔ ya malumba ka bevananza bayasi.›

Luki limoti, ifunu moitisini kɔwa pa ya kisuma ka batɔ bo kubaku!»

¹⁸ Ngbingo yi ninɔ bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu bukana ndi mino likpɔmuka niɔ beyɔ, bapunga ndi kakisa bɛ bamwo se piye no pisi tino. A beyɔ, ba ndi kabanga kye mutuu kaki a ndi kaumbanga batɔ basi.

¹⁹ Niyɔ bɔgɔgɔ ogwo, Yeso na babibya kaki bopupa ndi ka Yelusalema.

Mutuu ko bulya sibukuso niso Yeso agbanga ndi

(Matayo 21:20-22)

²⁰ Bugalo bi na busɔbi, ngbingo yi ninɔ ba bata ndi mino kakitaga ko pisi yi niyɔ, bina ndi sibukuso si niso kɔwa sikwo kadwe kɛ kwa kɛ ko lyo.

21 Petele atamana nilo okitogi bi, abikya Yeso be: «Muwonisilo, wina sibukaso si niso wog-bongi bi ka okwi mino.»

22 Yeso ubikya kuwa ndi babibya kaki be: «Muboilyoni Kunzi.

23 A lingunu, nakamubikya ambe, mutu yi nino abikya ngupa yi niyina be: «Mukuko, widikitoku ko libo lidingi», ni kegua na botumo ka limbengi, kika na baya be likpumuka nilo igyonosatua, Kunzi agyilyatu.

24 Kinili, nakamubikya ambe, luki lasi nilo makungaga, wikoni na baya be minisonini nolu. Kunzi amupatu.

25 Ngbingo yi nino momogi mino kalumba, makika na likpumuka na mumbanzu, mapilya, kye Obonu nino kugu wa lisyé amupilyito goni bunye kunu. [

26 Luki limoti, makupilyogi bengení, Obonu nino kugu wa lisyé kamupilyigu ndeke begeyo.]»

*Ngu ka Yeso akotukyoku yani?
(Matayo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

27 Yeso na babibya kaki bigoku bata ndi ka Yelusalema. Wa a ndi mino kakpakyana ka Ndabu ko Kunzi, bokumu-kumu, bowonisilo ba mutuu na bamboku-mboku bakpufoku ndi,

28 bamuusa be: «Wakagya makpumuka mi nimana no ngu tino? Wani no upa ndi ngu kagya yi?»

29 Yeso usikisya ndi be: «Imi, nakamu-muuso likpumuka limoti aka. Isikisyoní, namutumbulyaga kuwa be nakagya no ngu ka wani.

³⁰ Ibatiso ka Yuani apanya kugu wa lisyε ikani ka bambanzu? Isikisyonι.»

³¹ Luki limoti, bapanga ndi kainzinzinya luga kabu, banabikya be: «Tacosikisyo be apanya kugu wa lisyε,» atimuusatε be: «Yeki a beyo! Ko bulya iki yo makabinikyanagu ndi likpumuka kaki?»

³² Takosikisya be: «ka bambanzu», (Ba ndi kabanga ambaza ka bambanzu bi nibo ba ndi wa. A beyo, ibu basi bibagatu ndi be Yuani a ndi mugyalandu walingunu.)

³³ Kuwa wa, basikisya ndi Yeso be: «Tak-ibigu.» Yeso aka ndi na ibu be: «Gutugu imi aka, nakamutumbulyigu goni ikani nagyaga makpumuka mi nimo no ngu ka wani.»

12

Lizuni ka bagya-ligubo budiya (Matayo 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Kumbuso yi, Yeso apanga ndi kaunzinyi pisi ka mozuni. Ubikya ndi be: «Aluku bemoti akuna ndi tiko ya muzabibu, okungula ndi, akpo libye liuta bumo yi, opika ndi manala ko bulya ka bobubulyo bo tiko. Kumbuso yi, ukanana ndi na bagya-ligubo kobuulyaga tiko yi niyo, akpakyana ndi.

² Niyo ngbinga mubuulyo masolo itulyana, atika mugya-ligubo kaki bemoti ku ka bagya-ligubo bo tiko yi niyo be bapiku kuwa masolo mi ma kaki.

³ Luki limoti, bagwi ndi mugya-ligubo no, balya na buma bisususu, bamigisoku mafoku papuyi.

4 Mombukwono tiko atikoku b̄ata ndi m̄ugya-ligubo waḡoḡo. Bayipaga ndi ka m̄a, b̄abubiso bitu na mosikoni.

5 Atikoku b̄ata waḡo, b̄amw̄o. Utikoku k̄wa ndi b̄aḡoḡo b̄akp̄a, b̄agya-ligubo b̄o b̄abuma ndi b̄emoti-b̄emoti, b̄amw̄oḡo b̄aḡoḡo.

6 Mombukwono tiko asikana k̄wa ndi na m̄ut̄a b̄emoti aka: m̄ut̄a yi ndi ni mikaki nin̄o m̄upaka. Ka mulibo, atika ndi, anasima b̄e: <b̄abangatu.>

7 Luki limoti, b̄agya-ligubo bi ni b̄o b̄abikyana ndi luga kab̄a b̄e: <Al̄uku yi nin̄o alya nd̄eke lisima nim̄a! Doniku, tamwini, kye lisimo iki k̄wa lo kusu!>

8 Bagwi ndi miki n̄o, b̄amw̄o, b̄ombimba manda kaki kunzi wo tiko.>

9 Yeso uusa k̄wa ndi b̄e: «Mombukwono tiko agya k̄wa b̄an̄a b̄u? Odoku b̄an̄a, ulumwisaga b̄agya-ligubo bi ni b̄o, up̄a k̄wa b̄agya-ligubo b̄aḡoḡo tiko yi niȳo.

10 Makanotongulogiḡu nil̄o b̄okpikaga ka Mobiso Motu b̄e:

<Lital̄u nil̄o b̄opipiko b̄ombimba ndi ilu k̄wa lo iita ndi lital̄u la izangiya ka mubumbe.

11 Mombukwono-dosu n̄o agya ndi b̄eȳo, a likp̄am̄uka limbanga ko miso kusu!>»

12 Bangama ka Bayuda b̄akisa ndi pisi kagwi Yeso. Luki limoti, b̄abanga ndi ambaza ka b̄ambanz̄a. Ba ndi ni bibini b̄e atwa ndi lizuni li nil̄o ko bulya kab̄a. Basa ndi, b̄aga.

*Yuuso ko bulya yikalya manzanza
(Matayo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

13 Batikilyoku ndi Yeso Bafalisayo bemoti-bemoti na batu ba lifu ka Elodi. Batu bi nibo barunga ndi kabobo na manzina.

14 Bodoku ndi kamuusa Yeso be: «Muwonisilo! Tibagatu ambe wa mutu walinguna, wakabangagigu mumbanzu gutugu bemoti aka. Wakundagigu goni bambanzu kabyenene na ibiba kabu. Luki limoti, wowonisilogo na bungbingbili beyo Kunzi apaga mino be obili kusu iki. Tibikya neki ambe, takwananatu kakalya manzanza ka Kaizali, Ngama mudingi wa Baluma? Takalyito ikani takokolyonito?»

15 Luki limoti, Yeso iba ndi tamanaga kabu ya kuboboku, usikisya be: «Ko bulya iki yo mo mino kakisa kobo? Iponiku ambuma bemoti, namini.»

16 Bapa ndi ambuma bemoti. Yeso umuusa ndi be: «Mulundu no lino ka wani li?» Basikisya ndi be: «Ma ka Ngama Kaizali.»

17 Yeso aka kawa ndi na ibu be: «Muponi neki Kaizali makpamuka nimo okwononi na iyi. Mapa Kunzi nimo ko Kunzi.» Niyu bukana sikisyo yi niyo, bombombaya ndi kuge.

Basadukayo bamuusini Yeso bulyo yipupo ka mbuku

(Matayo 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Bemoti-bemoti luga ka Basadukayo nibo babikyaga be bamanda kopupogigu ka mbuku bakpudoku ndi Yeso, bamuusa kawa be:

19 «Muwonisilo! Musa atibikya ndi be: «Mamaki mumbanzu kokwo, asa mukaki ni kobukutigu na iyi, akwanana be mamaki

amigilyi woko yi ninɔ, kye abukutilyagi yaa-daki ninɔ okwa ndi bomiki.»

²⁰ A ndi na bomiki baluku bi maɗiya na ika niɓɔ ɓopupa ndi muma mimoti. Pɗa ava ndi muko, luki limoti, okwa ndi ni kobukutigu na iyi.

²¹ Syononogo kaki amigilya ndi woko yi ninɔ, okwa ndi ni kobukutigu iyi ɓegɛyo. Igyonosa ndi mɗɔngɔni ɓegɛyo ka mamaɓu yi ninɔ wa masaa,

²² na kaɓu basi maɗiya na ika. Bolumwaga ndi ni ɓakobukutigu na iyi. Kumbuso yi, muko yi ninɔ okwa kuwa ndi gɔni iyi.

²³ Ka lisyɛ lipupo ka ɓambuku, wa ɓatu niɓɔ ɓokwoga ndi ɓopupo mino, muko yi ninɔ ika ndeke muko wani luga kaɓu? A ɓeyɔ, iɓu basi maɗiya na ika ɓavatu ndi!»

²⁴ Yeso usikisyɛ ndi ɓɛ: «Kinili mabuɓungogo, kye makegu kotombisyo Mobiso Motu ikani ngu ko Kunzi.

²⁵ A ɓeyɔ, ngbingo yi ninɔ ɓamanda opupa ndeke mino ka ɓambuku, baluku ɓakuvigu ndeke ɓata ɓoko ikani ɓoko kavyɛɛ. Luki limoti, ɓika ndeke mɗɔngɔni abe ɓamalaika ɓa kugu wa lisyɛ.

²⁶ Ko bulya yipupo ka ɓambuku, makan-otongulogigu mbeyi ndi ka kitaɓu ka Musa niɓɔ Kunzi aɓikya ndi ɓuwobi na gbɔgo niyo a ndi kagɓundikana? Aɓikya ndi Musa ɓɛ: «Imi, na Kunzi ka Abalahamu, Kunzi ka Isaka na Kunzi ka Yakɔɔ»»

²⁷ Yeso omotiloku ndi ɓɛ: «Kunzi kegu Kunzi ka ɓamanda, luki limoti, a Kunzi ka ɓatu niɓɔ

ba bufisi. Ibunu, ma bufungaga lingunu.»

Mutuu mudingi kugbe

(Matayo 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Muwonisilo wa mutuu bemoti a ndi wa ngbingo yi nino Yeso ba ndi mino ka bodongoso na Basadukayo. Muwonisilo no ina ndi be Yeso usikisya ndi yanza. Akpudoku kuwa ndi, amuusa be: «Mutuu tino mo a mudingi kugbe kakitaga mago masi?»

²⁹ Yeso asikisya ndi be: «Mutuu nimo a mudingi kugbe kakitaga mago masi nima: <Ukana, Izaleli! Mombukwono-dosu Kunzi kusu ni Mombukwono-dosu yikaka aka.

³⁰ Mupa Mombukwana-daku Kunzi na limbengi kaku lasi, na mutamanagi kaku masi na yimibo kaku yasi, no ngu kaku yasi.»

³¹ Mutuu ma yi ba nima: <Mupa bengeni mudongoni beyo wipago mino iwe mombukwana-daku.> Kegu na mutu magogo nimo okitogi nimana miba ma na izangiya.»

³² Kuwa wa muwonisilo wa mutu abikya ndi Yeso be: «A binza, Muwonisilo! Wobiky ka lingunu be Mombukwono-dosu a Kunzi bemoti aka na kegu no Kunzi wagogo kiki asi yi aka.

³³ Mumbanzu akwanana kapa Kunzi na limbengi kaki lasi, na yimibo kaki yasi, no ngu kaki yasi na kapa bengeni mudongoni beyo ipaga mino yi mombukwana-daki yi. Niyo a na izangiya kugbe kakitaga gutugu banyama basi

nifo tabusyilyaga Kunzi ikani bapere bagogo basi nifo tapaga.»

³⁴ Niyɔ Yeso ina ndi be asikisiyi na yimibo, abikya be: «Wakegu byi na Bungama ko Kunzi.» Kumbuso yi, mumbanzu gutugu bemoti aka kikipundagu ndi bata kamuuso likpumuka.

Kilisito ibu na Ngama Daudi

(Matayo 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino kapá mutiwi ka Ndaɓu ko Kunzi, uusa ndi be: «Bowonisilo ba mutuu bakwanana piye kabikya liki be Kilisito a miko-mika ngama Daudi?»

³⁶ Daudi bikpe, ni a mutumo na Limbengi-Lotu, abikya ndi be:

«Mombukwono-dosu Kunzi abikya ndi Mombukwana-dami be:
Doku kaiko ka kumbanzikaniko kami,
kadwe ku kwa ku nubiso ndeke mino bomuyoniso kaku
kusili wa bakagba kaku.»

³⁷ Daudi iyi mombukwana-daki yi amakaga Kilisito be «Mombukwono-dosu.» Igyonosu kuwa liki be Kilisito iki miko-mikaki?»

Ambaza wakpu ka bambanzu a ndi kamukana Yeso na magyaga.

Yeso akauyoyo bowonisilo ba mutuu

(Matayo 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Kusɔ wa mutuu kaki, Yeso ubikyaga ndi bambanzu be: «Wibuulyonito na bowonisilo ba mutuu, bapaga kampakyana ni bimokisyogini

balɔpɔ bakpɔkpɔ, biki kaumuuso na ibiba ka bapa baya musilyoni.

³⁹ Bakisaga kaiko ka moliki ma kambwa aka ka bandabɛ baya malumba, na gɔni ka moliki ma ibiba ka bapa baya bodumo.

⁴⁰ Bukɔpyaga bowoko no bou makpɔmɔka masi nimɔ bikaga nomu, na ko ngbingo yi ninɔ gɔni nɔ, banɛbɔbɔ na malumba mandandanda kyɛ binisoni abɛ batɛ banza. Kinili, Kunzi usombisa ndɛkɛ yarɛ kɛgbɛ.»

*Yeso akabiba apɛpɛ ko woko
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Kɔwa wa, Yeso ika ndi ka kpɔɔ wa mɔmbi ma apɛpɛ ka Nɔabɛ ko Kunzi. A ndi kaina bɛyɔ bambanzɛ ba ndi mino kadikita buyi ka mɔmbi. Batɛ ba lingama bakpɔ ba ndi kadikita buyi budingi.

⁴² Woko muko yi bɛmoti wa yangya odoku ndi gɔni iyi kadikita ikya bambuma maba nibɔ kɛgɛ ndi na izangiya kɛgbɛ.

⁴³ Yeso ɔmaka kɔwa ndi babibya kaki, ɔbikya bɛ: «A lingunɛ, nakamɔbikya ambe, woko wa yangya yi nimuna nɔ opɛ iyi yidingi ka mɔmbi kaukitaga batɛ bagɔgɔ basi.

⁴⁴ A bɛyɔ, batɛ bagɔgɔ basi bopɛ buyi nibɔ ba kɛgɛ bata bi na ibɛ na ligubo. Luki limoti, iyi, ka yangya kaki, opɛ masi nimɔ o bi nomu kaibuulyogo ka ɔbili kaki.»

13

Yeso obikyini bɛ bapanzatɛ banɛ Nɔabɛ ko

*Kunzi**(Matayo 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino kopupo ka Ndaɓu ko Kunzi, bemoti ka ɓaɓiɓya kaki abikya ndi ɓe: «Muwonisilo, wina! Matamu tino mana manzanza ma! Badaɓu tino bayina bayidingidingi ɓa!»

² Yeso asikisya ndi ɓe: «Watu kaina ɓandaɓu bayidingidingi bi niɓa-yina? Litalu gutugu limoti aka kotigoligu ndeke kugu wa lagogo, apanzikana ndeke masi.»

Yigyogyiso niyo oduku ndeke kambwa wa mulibo ma ɓili

(Matayo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Yeso a ndi wakika ka Ngupa ya Mizeituni kambwa wa Ndaɓu ko Kunzi. Kuwa wa, Petele, Yakobo, Yuani na Andilia ɓamuusa ndi ɓikeɗe ɓe:

⁴ «Tiɓikya mbeyi, likpamuka li nilo igyonosa ndeke ngbinga tino? Luki tino lo atimibisa ndeke ngbingo yi ninɔ makpamuka mi nimo masi oduku ndeke mino?»

⁵ Yeso usikisya ndi ɓe: «Wiminyonito, mambanzu gutugu bemoti aka kamubonitogu.»

⁶ Bambanzu budingi bodokuto ndeke ko lino kami, ɓanabikya ɓe: «Imi ni Masiya». Burogo ndeke bambanzu budingi.

⁷ Ngbingo yi ninɔ mukana ndeke mino bomongoni ɓa munga na ɓakuambe bi, makobongonitogu. Masi nimo igyonosatɔ, luki limoti, kikigu mbeyi mulibo ma ɓili.

⁸ A beyo, livananza limoti abumanaga ndeke na livananza lagogo, ɓungama bimoti ulananaga

ndeke na bʉngama baɔɔɔ. Ka bapa dididi, ika ndeke na bazigizo na ayundi waru. Makpʉmaka mi nino masi ika ndeke mʉdʉngoni abe mʉpunganagi ma mʉzuzula ma libukuti aka.

⁹ Luki limoti, ibunu, wibuulyonito! Bamulikisatu ndeke ka bongbongu, bamubuma bibetele ka bandabu baya malumba ka Bayuda. Bamusombisa ndeke kambwa ka bangama ba bewili na bangama bakpukpu ko bulya kami. Mika kʉwa ndeke bademu kami kambwa kabu.

¹⁰ A beyo, okwononi mbeyi be babikyagi Mongoni Manza ka bambanzu basi.

¹¹ Ngbingo yi nino bamugwi ndeke mino, binda na ibunu kamusombiso, makombomboyonitogu kambwa be tobikyoku buni. Luki limoti, bikyoni nilo aka lo amupupo ko ngbingo yi nino aka no. A beyo, kegʉ ibunu bo manzina ndeke, luki limoti a Limbengi-Lotu.

¹² Ko ngbingo yi nino, mumbanzu agabaga ndeke mamaki bikpe ka kukwaku, baba agya mikaki begeyo. Bomiki buitilya ndeke babukuta kabu, bumwisiso.

¹³ Bambanzu basi bamumuya ndeke ko bulya lino kami, luki limoti, mutʉ yi nino okibya ndeke kadwe ka mulibo, inisana na muhukuso.»

Yigyogyiso yidingi

(Matayo 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ «Maminatu ndeke nino bamakaga be <Mʉpʉpʉta mʉmbanga>, bamomosini ka pa niyo kokwononigu be iki mino. (Mutʉ yi nino akatangulaga likpʉmaka li nili, akanito isi yi

binza.) Kɔwa wa, batɔ nibo bika ndeke ka iwili ya Yudea bogwa ndeke mbangu misa ya bangupa.

15 Mutɔ ninɔ ikaga ndeke kugbondo, kakwananigu bata kosyo kovoku luki ka ndabu.

16 Mutɔ ninɔ ikaga ndeke ko tiko, kakwananigu ndeke bata kaiga ku kaki kava kutuko.

17 Ka masye mi nimo, boko ba bamuma na nibo bika ndeke kaulunguso bomiki balya ndeke kumbu.

18 Lumboni ambe likrumuka li nilo kigyonosonitogu ko ngbingo wa ndobo.

19 A beyo, masye mi nimo ika ndeke masye makigyogyisa yakru kugbe niyo kanigyonosigu ndeke katukya ka mupunganagi ma obili, wa Kunzi agya ndi mino masi kadwe na lisyeli ni. Na inguo ya yigyogyiso yi niyo kigyonosigu ndeke bata.

20 Mombukwono-dosu kokundumosi ndi masye mi nimo, iba kegɔ na mumbanzu gutugu bemoti aka ninɔ ahuka ndeke. Luki limoti, okundumosa ndi beyo ko bulya ka batɔ nibo upanaga ndi.

21 Kika ni mumbanzu amubikyini be: <Winoni! Kilisito a wanu!> Ikani <A ku!>, makabinikyonosonitogu.

22 A beyo, bakilisito ba bongɔ na bogyalandu ba kuboboku bopupokuto ndeke. Bagyaga ndeke mokingyosi na makrumuka mumbanga-mbanga kakisa kaubungusogo gutugu batɔ nibo aka bo Kunzi upanaga ndi.

23 Eee ibunu, wiminyonito neki! Imi, namutukusyi motili kambwa aka ka masi nimo.»

*Mika-mumbanzu akaigoku
(Matayo 24:29-31; Luka 21:25-28)*

²⁴ «Luki limoti, ka masye mi nimo, kumbusa wa igyogyiso yi niyo, moni olimika ndeke bipi. Timba kanzigu ndeke bata.

²⁵ Mangutu onyukogoku ndeke kotukyoku kugu wa lisyε. Makpumuka mo ngu nimo kugu wa lisyε izukula ndeke bingbwuku-ngbwuku.

²⁶ Bamina kuwa ndeke Mika-mumbanzu kodoku ka bekuba, mutumo no ngu yidingi na ibiba.

²⁷ Utika ndeke bamalaika ka mondu masi makwanganya ma obili katukya ka mutili mumoti kadwe ka magogo kamumula bambanzu basi nibo upunaga ndi.»

*Yeso akatwa lizuni la sibukuso
(Matayo 24:32-35; Luka 21:29-33)*

²⁸ «Hukononi mutiwi nimo sibukuso akapá. Ngbingo yi nino mapaku ma sibukuso obuukonogo mino, magogo apunga kabaka, mibaga be syangasu a kuwa buwobi kobuniko.

²⁹ Mufongoni goni, ngbingo yi nino ibunu mina ndeke mino makpumuka mi nimo kaigyonosu, wiboni ambe doku ko Mika-mumbanzu a kuwa buwobi, a ka mupumi.

³⁰ A lingunu, nakamubikya ambe, batu ba livananza li nili bakolumwogigu basi ni makpumuka mi nimo masi kanigyonosigu.

³¹ Lisyε na litombu olimikatu ndeke, luki limoti likpumuka kami kolimikigu ndeke lu.»

13:25 13:25 Wanda ka Isaya 13:10; 34:4; Ezeieli 32:7; Yuweli 2:10; 3:4. **13:26** 13:26 Wanda ka Danyele 7:13.

Kunzi yikaka aka nɔ akaibo ngbinga wa mulibo

(Matayo 24:36-44)

³² «Mumbanzu gutugu bemoti aka kibigu lisyε ikani ngbingo yi nino makpamuka mi nino igyonosa ndeke mino, iki bamalaika ba kugu wa lisyε ikani Miki. Luki limoti, Baba mukaka aka nɔ akaiba.

³³ Wiminyonito! Wikogoni bubisi, kye mak-ibigu be ika ndeke ko ngbinga tino.

³⁴ Ika ndeke mafongoni abe aluku bemoti nino atukyilya ndi ligundu. Asa ndi ndabu kaki, usilya bagya-ligubo kobuulyogo. Apa ndi mutu yikaka-yikaka pisi ya ligubo, akpamyā ndi zamu be iki wakitulya kobuulyaga mupumi.

³⁵ Yeki a beyo, wikoni neki bubisi, kye mak-ibigu ngbinga tino nɔ mombukwana ndabu igoku ndeke mino: yagogo ika ndeke na bugogo ikani ka gundu, yagogo ka koku wa mambwa ikani na busobi.

³⁶ Kigoku bigbututu, kokwononigu be amutakanyi ka batoto bingbwungono.

³⁷ Nilina nakamubikya li, nakaubikya bambanzu basi: «Wikogoni bubisi!»»

14

Bangama bakagyilya Yeso dikidi

(Matayo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yuani 11:45-53)

¹ A ndi ni otigolini masye maba kadwe ka yinga wa Pasika nino balyaga ndi mino Mukati wokofulu. Bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu ba ndi kakisa pisi niyo bagwisiso mina Yeso bipela na kamwisiso.

² A βεγο, βα ndi kabikya βε: «Takagwinitogũ ko ngbingo wa yinga, kye bambanzũ bakovikimonogoni.»

*Muko bemoti adukini Yeso na malazi ka mũ
(Matayo 26:6-13; Yuani 12:1-8)*

³ Yeso a kuwa ndi ka Betania, ka ndabu ka Simoni ninũ a ndi kebu-kebu. Ngbingo yi ninũ ba ndi mino kalyalya ka miza, muko bemoti ogulyoku ndi. Muko yi ninũ a ndi na malazi mutumo bidε ko mukεε nimũ bagya ndi ka litalũ la alibati. Malazi nimũ a ndi ma ligabũ lapũ kugbe. Ulandi ndi mukεε mi nimũ, aduka ndi na imu Yeso ka mũ.

⁴ Mambengi utula ndi bambanzũ bemoti-bemoti nibũ ba ndi wa, babikya ndi luga kabũ βε: «Ko bulya iki yo akapũta mino malazi βεne?»

⁵ Bakwanana gutũgũ bi kagaba ka bambuma kakitaga miya yisaa, bugbananilyaga batũ ba yangya buyi bi!» Banyakilya ndi muko yi ninũ binyaka-nyaka.

⁶ Luki limoti, Yeso abikya ndi βε: «Musoni. Ko bulya iki yo mo mino kanyakilya? Egyilyi likpũmũka lanza.

⁷ A βεγο, mikaga ndeke na batũ ba yangya masye masi. Makwanana kaugyilya bunza bongbinga basi nibũ mopo mino. Luki limoti, imi, takikigũ banũ pa imoti na ibunu masye masi.

⁸ Muko yi nimũ, ogyi nilũ okwononi bi kagya. Eduki na malazi ka nzuyi, kebungusyogo ko bulya lisyε nilũ belumbo banũ mino.

⁹ A lingũnũ, nakamũbikya ambε, bapa bayasi kũ babikyaga ndeke mino Mongoni Manza ka

ɔbili wasi, batamanaga ndeke nilo muko yi nimana ogyi, banatambulaga yi.»

*Yuda awakitulya kagaba Yeso
(Matayo 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Kwa wa, Yuda Isikalioti, bemoti luga ka batatumbwa tekebe na baba, inda ndi ka bokumu-kumu kye ugabilyi Yeso.

¹¹ Niyɔ bukana beyɔ, bogwa ndi magyagya, bawanyaga buyi. Yuda apunga kwa kakisa pisi kaugabilya Yeso.

*Yeso akalya Pasika na babibya kaki
(Matayo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yuani 13:21-30)*

¹² Ka lisyɛ la mambwa la yinga wa Mukati mokofulu, lisyɛ nilo busasaga ndi mino bakondolo ba Pasika, babibya bamuusa ndi Yeso be: «Wakapa be tindi kaubungusilyogo malili ma Pasika yani?»

¹³ Yeso utika kwa ndi babibya baba luga ka babibya kaki, ubikya be: «Windoni ka gudɔ, aluku bemoti ninɔ ika na mbike yɔ libo yibinika amutilyatɔ. Mubyeni.

¹⁴ Pa niyɔ ogulyo mino, mumuusoniku mombukwana ndabɔ be: «Muwonisilo akauuso be: ndabɔ tino yɔ alya mino malili ma Pasika pa imoti na babibya kaki?»

¹⁵ Amwanya kwa miso ma ndabɔ mudingi ka ndabɔ ya kugu, niyɔ ayibungusyaga binza, bingɔ. Matibungusilyaga kwa pa ilyalya ku beyɔ.»

¹⁶ Babibya baga ndi, fosila ka gudɔ, batakanya masi beyɔ Yeso a ndi mino ni

ubikyini, bamba kuwa ndi malili ma Pasika ku beyo.

17 Niyo bugogo ogwo, Yeso odoku na batutumbwa tekebe na baba.

18 Ngbingo yi nino ba ndi mina kalyalya, Yeso abikya ndi be: «A lingunu, nakamubikya ambe, mutu bemoti luga kunu, nino takalyalya na iyi pa imoti, akagaba.»

19 Batutumbwa balya ndi kumbu, bapunga kamuusogo yikaka-yikaka be: «Imi?»

20 Yeso usikisya ndi be: «A bemoti luga kunu, nino ta na iyi kalyalya ka sani bemoti.

21 Mika-mumbanzu akokwo mudongoni beyo ikpikaga ndi mino ko bulya kaki. Luki limoti, kumbu yidingi ka mutu yi nino akagaba! Ika gutugu ndi binza ni kibukutigu!»

*Malili ka Mombukwono-dosu
(Matayo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Bakolito 11:23-25)*

22 Ngbingo yi nino ba ndi mino kalyalya, Yeso ava mukati. Kumbuso kabibisa Kunzi, obunanaga ndi, upaga babibya kaki, ubikya ndi be: «Voni, lyoni nzuyi kami niyi.»

23 Ava kuwa ndi kopu wa vinya. Kumbuso kabibisa Kunzi, upaga, ibu basi bamwa ndi.

24 Yeso ubikya kuwa ndi be: «Bangu kami niyi, bangu yi niyo akotulyasa agume ko Kunzi. Bangu yi niyo akodukonogo ko bulya ka batu budingi.

25 A lingunu, nakamubikya ambe, nakamwigu ndeke bata vinya wa muzabibu kadwe ka lisyé

nilo namwo ndeke mino nino wambiya ka Bungama ko Kunzi.»

²⁶ Kūwa wa, bimbila ndi limbū libibiso Kunzi.

* Kumbuso yi, bopupa ndi wa, baga ka Ngupa ya Mizeituni.

Yeso akabikya be Petele amanganyatu

(Matayo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yuani 13:36-38)

²⁷ Kūwa wa, Yeso ubikya ndi babibya kaki be: «Ibunu basi mesatu banu mukaka. A beyo, batangulaga ko Mobiso be:

«Namwo ndeke mububulyo ka bakondolo, bakondolo bazanzukana bingbwi.»

²⁸ Luki limoti, kumbuso imi kopupo ka mbuka, metokonyoku ndeke ka Galilaya.»

²⁹ Petele abikya ndi be: «Gutugu bengenī basi bakusa, imi, nakusigu gutugu ikii aka!»

³⁰ Yeso asikisya ndi be: «A lingunu, nakaubikya ambe, no biti ya lisyε li nili, kambwa koku kaalika nganga yiba, wika ni wemongonyini nganga yisaa.»

³¹ Luki limoti, Petele igilyaga ndi kabikya na liyu lapu be: «Gutugu kiko be tokwi pa imoti, nakumanganyigu ndeke!» Babibya bagogo basi babikya ndi beyoyo.

Yeso akalumba ka Getesemani

(Matayo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Kūwa wa, Yeso na babibya kaki bosila ndi ka pa niyo balikyaga ndi be Getesemani. Ku beyo,

* **14:26** 14:26 Bayuda, ngbingo yi nino bamaga ndi mino kalya malili ma Pasika, bimbilaga ndi Mambu 113-118 na 136. **14:27** 14:27 Wanda ka Zakalia 13:7.

ufikya ndi be: «Wikonononi wanu, ngbingo yi nino no mina kaina kalumba.»

³³ Ava ndi Petele, Yakobo na Yuani baga na ibu. Yeso apanga ndi kalya kumbu, otumo na kubangaku bidu.

³⁴ Ufikya ndi be: «Nakalya kumbu kugbe buwobi kokwo. Wikoni wanu, mika bubisi aka!»

³⁵ Isisila ndi yikedu kambwa, ogwo mokpukpu, alumba be kakwanana, Kunzi ekidisilyi byi ngbingo wa kigyogyiso yi nima.

³⁶ Iyi aka ndi be: «Aba,[†] Babooo, kegua na likpamuka nilo ukitaga iwe. Ikidisyanu baka kopo wa yigyogyiso yi nima. Wakogyonito nilo imi nakapa, luki limoti, gya nilo aka lo iwe wakapa.»

³⁷ Kawa wa, Yeso igoku ndi wa usa ndi mino babibya basaa bi nibo, utakanya ka batoto. Amuusa ndi Petele be: «Simoni, wa ka toto? Wakokwonigu kaika mubisi gutugu ka saaimoti aka?»

³⁸ Wikoni bubisi, manalumba, kye makogwonitugu ka kuboboku. Limbengi a na musasa kagya bunza, luki limoti, nzayi a na buru.»

³⁹ Yeso akida bata ndi, alumba mudongoni beyo alumba ndi nimo ka mambwa.

⁴⁰ Niyu igilya bata kaina ku babibya bi nibo ba ndi mino, utakanya bata bulalaga aka kye toto a ndi ni ubedulini. Bakegu bata ndi kaiba be babikya Yeso bu.

⁴¹ Yeso usa ndi bata ka nganga ya yisaa. Niyu igoku, ufikya ndi be: «Ambe, ma mbeyi asi

[†] 14:36 14:36 Aba: Ka Lilamee, lino li nilo owonisilaga abaki mutu yi nino akanzina bikpe ikani nino bakanzina ko bulya kaki.

ka batoto aka na kaimumbiso? Ama kuwa bufwa! Ngbingo itulyonini! Biko kasuta Mikamumbanzu ka mafoku ka batu banye.

⁴² Zuzukoni, togoni! Winoni, mutu yi nino akegaba, osiliniku!»

Ligwigwi ka Yeso

(*Matayo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yuani 18:3-12*)

⁴³ Ngbingo yi nino Yeso a mbeyi ndi mino kanzina aka, bemoti luga ka batutumbwa kaki tekebe na baba nino ina ndi be Yuda oponoku. A ndi pa imoti na ambaza mudingi ka bambanzu. Batu bi nibo ba ndi na badukpa na bengbingili. Bokumu-kumu, bowonisilo ba mutuu na bamboku-mboku ka Bayuda bo butikoku ndi.

⁴⁴ Yuda nino a ndi ni agobini, a ndi ni ufikyini kambwa aka beyo agyo mino. Ubikya ndi be: «Aluku nino napututo, iba iyi nino. Mugwini, maga na iyi ni manabuulyo binza.»

⁴⁵ Niyo bosiloku ndi, Yuda akpuofoku ndi Yeso bigala-gala, amaka be: «Muwonisilo!» Apututa kuwa.

⁴⁶ Kuwa wa, batu bi nibo bisisiloku ndi wa Yeso a ndi mino, bagwi.

⁴⁷ Luki limoti, bemoti ka nibo ba ndi wa anyo ndi dukpa kaki, ayipo mugya-ligubo ko kumu-kumu, ako kutiliko.

⁴⁸ Kuwa wa, Yeso ubikya ndi be: «Moduku kegwi na badukpa na bengbingili abe nakika mutuu wo kubaku?»

⁴⁹ Nikaga ndi masye masi luga kunu kapá mutuu ka Ndaabu ko Kunzi, makegwigu ndi. Luki

limoti, masi nimana akaigyonoso kye Mobiso Motu itulyani.»

⁵⁰ Babibya basi basa kuwa ndi Yeso, bogwa mbangu.

⁵¹ Muwanza bemoti nino a ndi na ikwembe ya kikandila, a ndi kabibya Yeso. Bakingila ndi kagwi,

⁵² luki limoti, ukaga, asa ndi ikwembe, apikita ndumbu.

Banaga kasombiso Yeso

(Matayo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yuani 18:13-14, 19-24)

⁵³ Baga kuwa ndi na Yeso ko kumu-kumu. Ku beyo, bokumu-kumu basi, bamboku-mboku na bowonisilo ba mutuu bamumukana ndi.

⁵⁴ Petele a ndi kabiyibya Yeso mina byi kadwe ka pa yangba ya ndabu ko kumu-kumu. Ika ndi pa imoti na bazamu, apunga kanta buku.

⁵⁵ Bokumu-kumu na bangama bagogo basi ba Basa-Yidingi ba ndi kaukisa bademu ba bongu, kye binisoni no pisi kamwisisa Yeso. Luki limoti, bakinaga ndi.

⁵⁶ A beyo, batu bakpu ba ndi kabukulyaga Yeso bongu. Luki limoti, munzina kabu a ndi asi dididi aka.

⁵⁷ Bemoti-bemoti bamagaga ndi kabukulyaga bongu, banabikya be:

⁵⁸ «Ibusu, tamukanatu ndi mutu yi nimu ni anabikya be: <Napanzatu banu Ndaabu ko Kunzi yi niyi ipika ndi na bambanzu yi. Kumbusa wa masye masaa, nopika banu niyo kipikigu na bambanzu.>»

59 Gutugu beyo, munzina kabu a ndi asi dididi aka.

60 Kuwa wa, kumu-kumu amaga ndi luga ka bambanzu, amuusa Yeso be: «Ambe, wakegu kosikisyo? Wakabikya bu ka bangbanga nibana bambanzu bakapilyaga ba?»

61 Yeso adaka ndi biwo ni kosikisyigu likpamaka gutugu limoti aka. Kumu-kumu amuusa ndi bata be: «Iwe ni Kilisito, Miko Kunzi ninu tabibisogo?»

62 Yeso osikisya ndi be: «Iyo! Maminatu ndeke Mika-mumbanzu wakiko misa ka kumbanzikaniko ko Kunzi ninu wo Ngu. Maminatu ndeke goni ni anodoku ka bekuaba baya kugu wa lisyu.»

63 Kuwa wa, kumu-kumu inuaga ndi botu, abikya be: «Takegu bata na nzoyi ya bademu.»

64 Mukonini na motili kunu aka beyo atumbwi mino Kunzi. Makabikya bu?» Ibu basi bako ndi be okwononi bamwi.

65 Bemoti-bemoti kabu babakyaga ndi Yeso na botikito ko miso. Bakandila ndi miso, bapanga kayipaga makofi, banamuusa be: «Wani nu uipi? Tibikya pisi ka bugyalandu!» Bazamu ba Ndabu ko Kunzi bagwi ndi, babitaga.

Petele amongonyini Yeso

(Matayo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yuani 18:15-18, 25-27)

66 Ngbingo yi ninu Petele a mbeyi ndi mino ka pa yangba aka wa, mugya-ligubo bemoti muko yi ko kumu-kumu oduko ndi.

67 Niyo amina ni anuta buku, anda bizumuuu, abikya be: «Iwe, mikagatu ndi goni pa imoti na Yeso, mutu wa Nazaleti.»

68 Luki limoti, anganya ndi, anabikya be: «Imi, nakegu kaiba nilo wakabikya lo. Nakegu gutugu kotombisyo yi» Kumbuso yi, opupa ndi misa ya mupumi ma pa yangba. [Kwa wa, koku alika ndi.]

69 Niyo mugya-ligubo muko yi nino amina ndi bata ku, igilya kaubikya batu nibo ba ndi wa be: «Aluku yi nimu a bemoti kabu!»

70 Luki limoti, Petele anganya bata ndi asi bidaka-daka. Kumbusa yikede, batu nibo ba ndi wa babikya bata be: «A beyo, wa goni bemoti kabu, kye iwe wa Mugalilaya goni.»

71 Kwa wa, Petele ako ndi silika be: «Kunzi egyogyisi kika ni nakabikya bongolo! Nakamibigu aluku yi nimuna makabikya mu!»

72 Ko ngingo yi nino aka no, koku alika ndi ka nganga ya yiba. Petele atamana munzina nimo Yeso abikya ndi be: «Kambwa koku kaalika nganga yiba, wika ni wemongonyini nganga yisaa.» Kwa wa, apanga ndi magamu.

15

*Ba kwa na Yeso kambwa ka Pilatu
(Matayo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yuani
18:28-38)*

1 Na busobi bibo, bokumu-kumu pa imoti na bamboku-mboku, bowonisilo ba mutuu na bamboku basi nibo ba Basa-Yidingi bolikilya ndi dikidi kakisa kamwisisa Yeso. Niyo bakondisiso,

baga na iyi, basa ndi ka maboku ka ngama Pilatu nino andaga ndi iwili ya Luma.

² Pilatu amuusa ndi be: «Ƴwe ni ngama ka Bayuda?»

Yeso asikisya ndi be: «Ƴwe mombukwana-daku no wobikiyi beyo.»

³ Bokumu-kumu basungulya ndi ka bopisi dididi.

⁴ Pilatu amuusa ndi bata be: «Wakegu gutugu kosikisya likpumuka limoti aka? Wakegu kaukana beyo bo mino kausungulya bene?»

⁵ Luki limoti, Yeso kosikisyagu ndi likpumuka. Likpumuka ambanga ndi Pilatu.

Bokpomyini be bamwi Yeso

(Matayo 27:15-26; Luka 23:15-25; Yuani 18:39-19:16)

⁶ Ka yinga wa Pasika wasi, Pilatu akulaga ndi matu wa boloko bemoti. Ikaga ndi matu yi nino ambaza ka bambanzu atwaga ndi.

⁷ Ku ka boloko ku, a ndi na aluku bemoti nino ina ndi be Balaba pa imoti na baluku bi nibo bugwi ndi, kye bamwo ndi aluku bemoti bene ngbingo yi nino bambanzu bavikimanaga ndi mino.

⁸ Ambaza ka bambanzu inda ndi ku ka Pilatu. Apunga kuwa ndi kakunga be ugiyilyi madongoni beyo ugiyilyaga ndi mino ka bandeli.

⁹ Kuwa wa, Pilatu umuusa ndi be: «Makapa be namukulyi ngama ka Bayuda?»

¹⁰ A beyo, Pilatu a ndi kaiba be bokumu-kumu basuta ndi Yeso ko bulya imi aka.

11 Luki limoti, bokumu-kumu ba ndi kapipya ambaza ka bambanzu kabikya Pilatu be ukulyi no ibu Balaba aka.

12 Pilatu umuusa ndi bata be: «Ma neki kapa be nanyi iki na aluku yi nimu mamakaga be ngama ka Bayuda mu?»

13 Bapamikanaga ndi be: «Mubangilaga ka musalaba!»

14 Pilatu umuusa ndi bata be: «Bunye tino se mbeyi bo ogyi bi?» Luki limoti, bidukulaga ndi bata kapamikanaga pulu be: «Mubangilaga ka musalaba!»

15 Kaungongoliso mambengi, Pilatu ukulya ndi Balaba. Atinisisa kuwa ndi Yeso pimbo, upa be babangilagi ka musalaba.

*Basuda bakatiba Yeso
(Matayo 27:27-31; Yuani 19:2-3)*

16 Basuda бага kuwa ndi na Yeso ka pa yangba ka imbaa ka ngama wa iwili. Ku beyo, bamaka ndi basuda basi.

17 Bamokisya ndi kanzu wangbu, baluka ndi muligi nimo a ndi no mowo biwilili, bamokisya ka mu abe sikipakpasu ka bangama.

18 Kumbuso yi, bamuusaga ndi be: «Ngama ka Bayuda, tumuusito ba!»

19 Bakilyaga ndi na ligugu ka mu bingwengwengwe, banabakya na botikito. Bobunaga ndi moli kambwa kaki, banodidiko kadwe ku kwa ku ka litombu.

20 Niyo bama katiba beyo, banyo ndi kanzu yi nino, bamokisya bata botu kaki.

Babongilogini Yeso ka musalaba
(Matayo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yuani 19:17-27)

Kuwa wa, binda ndi na iyi kunzi kabangilaga ka musalaba.

²¹ Niyo ba ndi kopupoku ku, bamina ndi aluku bemoti nino ina ndi be Simoni, a ndi mutu wa Kulene. Iyi Simoni a ndi abaki Alesandulia ibu na Lufu. Obyeku ndi wa ni anigoku ko tiko. Basuda babinikisa ndi na maruru musalaba ka Yeso.

²² Baga ndi na Yeso ka pa niyo balikyaga be Golgota, isi yi ni: «Pa ya Ikrupukuso.»

²³ Bapa ndi vinya wa muzabibu mumatanaga no luki lozyo, luki limoti, aky kamwo.

²⁴ Kuwa wa, basuda babangilaga ndi ka musalaba. Batwa ndi libese ko bulya yigbananaga botu kaki kakisa be mutu yikakayikaka ava iki.

²⁵ A ndi saa-tatu ya busobi ngbingo yi nino babangilaga ndi mino ka musalaba.

²⁶ Bokpika ndi kugu wo mikya libau mobiso nimo a ndi katumbulaga isi ya kukwaku kaki be: «Ngama ka Bayuda.»

²⁷ Bubangilaga ndi goni batu bo kubaku baba ka kpolo ka Yeso. Bemoti ka kambanzikaniko, wagogo ka kulekuke.

²⁸ [Nilo otulyoso Mobiso Motu nimo ikpikaga ndi be: «Bamatana ndi na bagya-manye.»]

²⁹ Bambanzu nibo ba ndi kakitaga wa, ba ndi katumbwa Yeso, banagbitya bamu, banabikya

βε: «Εεε, wa ndi kapa kapanza Ndabu ko Kunzi, wopiko yagogo ka masye masaa,

³⁰ wihukuso neki iwe mombukwana-daki yi, syoku ka musalaba!»

³¹ Bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu ba ndi goni luga kabu katiba begeyo, banabikyana be: «Uhukusa ndi batu bagogo. Kakwananigu kaihukuso iyi mombukwana-daki yi bikpe!»

³² Kilisito, ngama wa Izaleli, osyikuno mbiya wanu ka musalaba, takina beyo, tabinikyana kuwa!» Gutugu batu nibo bubangilaga ndi na ibu, ba ndi katumbwa begeyo.

Kukwaku ka Yeso

(Matayo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yuani 19:28-

30)

³³ A ndi saa sita, biti ohuma ndi obili wasi ka basaa bayisaa.

³⁴ Na saa tisa, Yeso apamikana ndi be: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» Isi yi be: «Hiii Kunzi kami! Hiii Kunzi kami! Ko bulya iki yo wesi mino?»

³⁵ Niyo batu bemoti-bemoti luga ka nibo ba ndi wa bamukana mino beyo, babikya ndi be: «Hukononi, akamaka hliya.»

³⁶ Bemoti kabu inda ndi mbangu, oluboku luki limoti lafubu-fubu ko vinya nino wonzuwo-nzuwo. Kumbuso yi, amakyana ndi ka ligugu, ananilya Yeso be omwi, anabikya be: «Bundoni! Tini ikani hliya odokuto kasisa ka musalaba!»

³⁷ Luki limoti, Yeso apamikana ndi bata, osiso kuwa limbengi.

³⁸ Kutuko nikwo ikaga ndi kubongiso kagbanana pa yotu na pa yotu kugbe ku ka Ndabu ko Kunzi ku, anwika ndi luga katukya kugu kadwe kusili.

³⁹ Niyo ngama ka basuda ka Baluma nino a ndi wakamaga kambwa ka Yeso wa, ina mina beyo osisa ndi mino limbengi, iyi aka ndi be: «Ka lingunu, mutu yi nimu a ndi asi Miko Kunzi aka!»

⁴⁰ Boko bagogo ba ndi ku go ku, banina byi likpamuka nilo. Luga kabu, a ndi ni Malia mutu wa Magadala, Malia amaki Yakobo nino miki yi na mamaki beyo ka Yose, se kuwa Salume.

⁴¹ Boko bi niba ba ndi kabibya Yeso, banasingyo ka mogubo ngbingo yi nino a mbeyi ndi mino ka Galilaya. Atu ndi goni na boko bagogo budingi nibo ba ndi kabibya kadwe ku kwa ku ka Yelusalema.

Balumbini Yeso

(Matayo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yuani 19:38-42)

⁴² A kuwa ndi bugogo. Lisyé li nilo, a ndi lisyé nilo bibungusyaga ndi mino ka yinga. Ikaga ndi lisyé nilo a kambwa wa Lisyé la kimumbiso.

⁴³ Yezefu, mutu wa gudu wa Alimatia, a ndi mutu wa ibiba ka Basa-Yidingi, osiloku ndi. Ikaga ndi kabundaga Bungama ko Kunzi. Aga kuwa ndi ni kegú na kubangaku ka ngama mudingi beyo ka Pilatu kakunga manda ka Yeso.

⁴⁴ Luki limoti, Pilatu ombombaya ndi kaukana be Yeso okwini bi. Amaka kuwa ndi ngama ka basuda ka Baluma, amuusa be: «Okwini bi ndeli?»

⁴⁵ Niyo ukana mutumbulagi ka ngama ka basuda yi nino, Pilatu akpamya kuwa ndi Yezefu kava manda ka Yeso.

⁴⁶ Yezefu oluwa ndi kutuko kwanza, asisa ndi ka musalaba, otikyaga na kutuko kwi nikwo, amongosa ka mbuku niyo bakpo ndi ka litalu. Kumbuso yi, adula ndi mupumi mi na litalu lidingi bingbufu.

⁴⁷ Malia Magadala na Malia nino amaki Yose ba ndi wa kaina pa niyo ba ndi mino kalumba Yeso.

16

Yeso opupini ka mbuku

(Matayo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yuani 20:1-10)

¹ Kumbusa wa Lisyε la kimumbiso, Malia Magadala, Malia nino amaki Yakobo na Salume boluwa ndi malazi kotutwogoku na imu manda ka Yeso.

² Ka lisyε la Mungu na busobi bibo, ngbingo yi nino mangbamu ma moni opupogoku mino, baga ndi ka mbuku.

³ Ba ndi kauusana δε: «Wani se kuwa no atitindikilya litalu nilo botikyayi bi nolu mupumi ma mbuku?»

⁴ Luki limoti, niyo bikwe, bina ndi litalu nilo lidingi lo kani botini ka kpolo.

⁵ Kuwa wa, bogulya ndi ka mbuku, bamina mwanza bemoti wakimokisya kanzu wotu, ikini miso ya kumbanzikaniko. Kubangaku utuma ndi bamama bi nibo bidε.

⁶ Luki limoti, ubikya ndi δε: «Makobongonitogu. Makakisa Yeso nino mutu

wa Nazaleti, nino babongiligi bi ka musalaba. Opupini bi ka mbuku, kegu bata wanu. Winoni pa niyo babisi bi mino.

⁷ Mbiya wanu, hubikyoniku babibya kaki, gutugu Petele aka be: <Ogoni iyi kambwa, matokonyoku ka Galilaya. Maminoku banu ku beyo, mufongoni beyo amubikya ndi mino.>>

⁸ Borupa kuwa ndi, banga mbangu byi na mbuku, kye nzuyi a ndi kautwa bikyakyakya, banombomboyo. Bakatumbulyagagu ndi mumbanzu gutugu bemoti aka likpumuka li nilo, kye ba ndi na kubangaku.

*Yeso apuponilyini Malia Magadala
(Matayo 28:9-10; Yuani 20:11-18)*

[
⁹ Kumbuso Yeso kopupo ka mbuku ko mbolugo, ka lisyε la Mungu, apuponilya mbeyi ndi Malia Magadala nino anyo ndi mambengi ma bunye madiya na ika.

¹⁰ Aga ndi kaupaga batu nibo bikaga ndi pa imoti na Yeso mongoni mi nimo. Batu bi nibo ba mbeyi ndi asi ka idumasu aka, banagamana.

¹¹ Luki limoti, niyo bukana beyo Malia ubikya mino be Yeso a mubisi, aminito, kani bakabinikyonigu.

*Yeso upuponilyini babibya baba
(Luka 24:13-35)*

¹² Kumbuso yi, Yeso upuponilya ndi babibya baba luga kabu ni igomosyonini. Babibya bi nibo ba ndi kanda ka mugi mumoti bene.

13 Bigoku ndi kaupága babibya bagogo mon-goni mi nimo. Luki limoti, bakubinikyanagu ndi iba begeyo.

Yeso upuponilyini babibya tekεβε na bemoti (Matayo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yuani 20:19-23; Ligubo 1:6-8)

14 Yeso upuponilya ndi babibya tekεβε na bemoti wa ba ndi mino kalyalya. Uyoyisa ndi kye bakegu ndi na baya na kye ba ndi na botumo ka mambengi, kye bakegu ndi kaubinikyana batu nibo bamina ndi kani opupini ka mbaku.

15 Kumbuso yi, ubikya ndi be: «Windoni ka obili wasi, mubikyogoku batu basi Mongoni Manza.

16 Nino abinikyana ndeke Mongoni Manza mi nimo na babotiso, inisanatu ndeke na muhukuso. Luki limoti, nino kabinikyangu ndeke Mongoni Manza mi nimo, Kunzi amakya ndeke ka mungimbo.

17 Bumibaga ndeke basi nibo babinikyana ka yigya yimbanga-mbanga yi niyi: ko lino kami, bokpумыaga ndeke mambengi ma bunye, banzinaga ndeke masasu mambiya,

18 bugwiga ndeke banzaka na maboku ikani komwo sumu, kani luki kugyigu. Tubisilyaga ndeke batu ba bokolobu maboku, batu bi nibo bahuka.»

Yeso igini ka Baba (Luka 24:50-53; Ligubo 1:9-11)

19 Niyo Mombukwono-dosu Yeso ubikya beyo, Kunzi adokisa ndi kugu wa lisyε, ikoku ka kumbanzikaniko kaki.

²⁰ Babibya baga kuwa ndi kabikyaga Mongoni Manza ka bapa bayasi. Mombukwono-dosu a ndi pa imoti na ibu ka mogubo mi nimo masi. Lingunu la Mongoni Manza nimo bapaga ndi, a ndi kainisono pisi ka mokingyosi mumbanga- mbanga nimo ba ndi kagya.]

AGUMƐ WAMBIYA

Lika: AGUMƐ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6